

L'ARXIU DEL RECTOR. ESTUDI I DESCRIPCIÓ

JENNIFER RODRÍGUEZ ROMERO

Director del treball: Remei Perpinyà Morer

Any d'elaboració: 2013

Treball de recerca del Màster d'Arxivística i Gestió de Documents

Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents

Col·lecció Treballs fi de màster i de postgrau

Com citar aquest article: Rodríguez Romero, Jennifer. (2013) *L'Arxiu del Rector. Estudi i descripció*. Treball de recerca del Màster d'Arxivística i Gestió de Documents de l'Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents. (Treballs fi de Màster i de postgrau). [Http://...](http://...) (consultat el ...)

Aquesta obra està subjecta a llicència Creative Commons Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 3.0 Espanya (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>). Es permet la reproducció total o parcial i la comunicació pública de l'obra, sempre que no sigui amb finalitats comercials, i sempre que es reconegui l'autoria de l'obra original. No es permet la creació d'obres derivades.

Resum

El treball presenta un estudi del subfons custodiat al Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró. Es tracta de documentació de titularitat parroquial produïda pels rectors i vicaris de la parròquia de Santa Maria de Mataró. Aquesta secció presenta algunes singularitats, com per exemple la ordenació i classificació que li va ser donada arrel de l'aparició d'un llibre mestre anomenat Promptuari.

La segona part del treball inclou la descripció arxivística de la secció, basada en la pròpia documentació de la parròquia i en l'instrument de descripció, el Promptuari, que va ser elaborat al segle XIX per un prevere de la parròquia anomenat Pau Sanmartí. Per desenvolupar-ho, s'ha fet servir el programa lliure de descripció arxivística ICA-AtoM, el qual permet fer descripció multinivell a partir de la regla de descripció arxivística de Catalunya, la NODAC.

Paraules clau: Descripció arxivística, ICA-AtoM, NODAC, quadre de classificació, fons, subfons, sèrie, unitats documentals

Título: El Archivo del Rector. Estudio y descripción

Resumen

El trabajo presenta un estudio del subfondo custodiado en el Museo Archivo de Santa Maria de Mataró. Se trata de documentación de titularidad parroquial producida por los rectores y vicarios de la parroquia de Santa Maria de Mataró. Esta sección presenta algunas singularidades, como por ejemplo la ordenación y clasificación que le fue dada a raíz de la aparición del libro maestro llamado "Promptuari".

La segunda parte del trabajo incluye la descripción archivística de la sección, basada en la propia documentación de la parroquia y en su instrumento de descripción, el promptuario, que fue elaborado durante el siglo XIX por un presbítero de la parroquia llamado Pau Sanmartí. Para desarrollarlo, he utilizado el programario libre de descripción archivística ICA-AtoM, el cual permite realizar descripción multnível a partir de la regla de descripción archivística de Cataluña, la NODAC.

Palabras clave: Descripciónn archivística, ICA-AtoM, NODAC, cuadro de clasificación, fondo, subfondo, série, unidad documental

Title: L'Arxiu del Rector. Estudi i descripció (The file of the priest. Study and description)

Abstract

The paper presents an study of a sub-fonds which is safe-kept by de Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró. The documentation han been produced among the years by the members of the Parish, as vicaris and rectors and it officially belong the Santa. Maria Parish. This section presents some peculiarities, such as the order and the classifications that was given to the section according to a book called Promptuari.

The second part of the paper include the archive description of the section, based on the documentation of the Parish and in the Promptuari. The Promptuari –which is been the Description instrument- was developed in the 19th Century by a priest of the Parish, named Pau Sanmartí. However, to conduct this project myself, we used the free archive description software ICA-AtoM, which allows us to carry on a multilevel description using the Catalan rule NODAC for archive description.

Keywords: Archival description, ICA-AtoM, NODAC, clasification table/ chart, fond, subfond, serie, unit of description

SUMARI

0. Introducció.....	7
1 L'Arxiu del Rector del fons parroquial de Santa Maria de Mataró: Estudi i descripció	11
1.1 El Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró	11
1.1.1 Primera Etapa	13
1.1.2 Segona Etapa	14
1.2 La parròquia de Santa Maria de Mataró	19
1.2.1 Breu història del temple.....	19
1.2.2 La parròquia.....	19
1.3 L'Arxiu del Rector.....	25
1.3.1 Funcions dels rectors	26
1.4 El promptuari de l'ecònom Pau Sanmartí.....	28
1.5. Interès de l'Arxiu del Rector	31
2 Tractament arxivístic	33
2.1 Estat de la documentació	34
2.2 Com tractem l'Arxiu del Rector? Com a sèrie tancada, signatura topogràfica o subfons?.....	35
2.3 Identificació de l documentació	39
2.4 Quadre de Classificació	41
2.5 Les regles de descripció arxivística: la ISAD (G) i la NODAC.....	44
2.5.1 Camps obligatoris i recomanables.....	46
2.6 L'eina de descripció: ICA-AtoM	47
2.6.1 Experiència amb ICA-AtoM	49
2.7 Arxivament en nous contenidors	55
3 Conclusions.....	56
4 Glossari.....	58
4.1 Glossari Arxiu del Rector.....	60
5 Bibliografia i fonts.....	62

0. Introducció

El treball tracta sobre l'estudi i descripció de la documentació custodiada al Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró. Dit conjunt documental és conegut com Arxiu del Rector. Els treball consta de dues parts diferenciades que tot seguit explicaré en les següents línies.

Quan vaig saber que havia de realitzar un treball de fi de màster, vaig tenir clar que volia centrar el meu treball en realitzar algun estudi que tingués a veure amb la meua localitat d'origen. Sabia que volia treballar algun aspecte vinculat amb Mataró i/o el Maresme, i sabia també, que m'interessava realitzar alguna mena de treball on la història hi tingués un cert pes. Partint d'aquesta premissa, la meua mirada es va centrar directament en el Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró. Quan vaig parlar amb la meua directora, Remei Perpinyà, no tenia una idea clara sobre què volia fer, però sí sabia que volia fer l'estudi d'algun dels fons documentals que es custodien al Museu Arxiu.

Finalment vaig entrar en contacte amb el director del Museu Arxiu, Nicolau Guanyabens, i li vaig comentar en què havia de consistir més o menys el treball final de màster. Ell em va proposar tractar la documentació de l'Arxiu del Rector. De seguida vaig acceptar la proposta, però alhora esdevingué un repte per a mi, doncs per començar mai havia tractat amb documentació parroquial i els meus coneixements sobre la temàtica eren més aviat precaris, per no dir escassos. Tot i així, animada pel director de la institució i la directora del treball i un cop vista la documentació que havia de tractar, vaig decidir acceptar la proposta.

Aquesta documentació, és una de les joies del Museu Arxiu i ja feia temps que l'equip de l'arxiu volia treballar-hi a fons, per tant, aquesta feina seria molt interessant per a mi, perquè la documentació és antiga i manuscrita i jo tenia ganes de treballar amb quelcom d'aquestes característiques; però també seria interessant per a ells, ja que des de ja fa uns quants anys, els membres del Museu Arxiu, tenen en ment treballar arxivísticament la documentació esmentada.

El treball consta de dues parts diferenciades però relacionades estretament entre elles. En la primera part és la s'estudia la documentació de l'Arxiu del Rector, pertanyent al fons parroquial de l'Església de Santa Maria de Mataró que es custodia avui dia al Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró. Aquesta subfons compta amb el seu propi instrument de descripció, el promptuari de l'ecònom Pau Sanmartí, redactat durant els anys 1813 i 1814. Com ja desenvoluparé més endavant, aquesta secció compta amb aquesta mena d'inventari-guia que recull la descripció de la documentació continguda als trenta-set lligalls que conformen la totalitat de la secció. Aquest inventari-guia és anomenat "*Promptuari substancial de tot lo que contenen los trenta-set plecs i llibres de l'arxiu del rector*".

La documentació que conforma *l'Arxiu del Rector*, és la que va ser produïda per rectors i vicaris de la parròquia de Santa Maria de Mataró. Trobem documents des de l'any 1362, data del document més antic trobat entre la documentació, fins al 1814, any de la finalització del Promptuari. Tot i que trobem algun document molt antic, cal destacar que la majoria de documentació data del 1550 fins al 1814. Aquesta secció, tal i com l'anomenen al Museu Arxiu, forma part del fons parroquial, custodiat íntegrament al Museu Arxiu de Santa Maria. A mesura que l'estudi sobre la documentació es vagi desenvolupant, faré un quadre de classificació que englobi de manera detallada la totalitat de les sèries documentals que conformen l'Arxiu del Rector. L'elaboració d'aquesta eina està enfocada a facilitar la tasca de cerca dels investigadors, doncs fent un cop d'ull a aquest quadre de classificació, ja podran saber on poden cercar allò que els interessa consultar, estalviant-los la feina de mirar caixa per caixa o full per full del promptuari. És interessant degut a que en aquest conjunt documental es troben diverses tipologies documentals i pot ser molt útil de cara a l'usuari per a que aquest pugui consultar l'eina i saber quin tipus de documentació hi trobarà a l'hora de consultar la secció.

L'estudi de la documentació va precedir d'un apartat sobre la institució productora de la documentació i l'arxiu que avui dia la conserva per tal de contextualitzar i comprendre aquesta documentació.

La segona part del treball és realitzar la descripció arxivística de la documentació que conforma l'Arxiu del Rector, tasca plantejada especialment per l'equip de l'arxiu. Aquesta tasca la realitzaré paral·lelament a l'estudi de la documentació. La idea principal proposada per l'equip de l'arxiu, és la realització de la descripció arxivística de l'Arxiu del Rector en suport informàtic. Com ja he comentat prèviament, es tracta d'una documentació que té molt de pes en la totalitat de l'arxiu i és molt consultada per investigadors i historiadors que visiten i s'interessen per l'arxiu.

En un principi em plantejava fer servir una base de dades Acces. Parlant amb el director del Museu Arxiu, vam arribar a la conclusió de que es tracta d'una eina que podríem adaptar bastant bé a la descripció de la documentació i amb la qual jo ja havia treballat prèviament; per tant no em suposava un problema realitzar una base de dades. Però valorant l'opció amb la meua tutora del treball i amb el director de l'Arxiu de Santa Maria, sorgí la idea de fer servir el sistema de descripció arxivística ICA-AtoM, programa informàtic ideat pel Consell Internacional d'Arxius encarat a realitzar descripcions arxivístiques que un cop realitzades serien consultables via web.

Per a fer la descripció m'he decantat per fer servir el programa de descripció arxivística ICA-AtoM. Per a realitzar aquesta tasca ha calgut un cert temps de dedicació per a entrar en

contacte amb la documentació, doncs al tractar-se de documentació eclesiàstica, he de dir que no estava gaire familiaritzada amb segons quina terminologia ni amb les tipologies documentals que allí he trobat. M'ha calgut documentar-me bastant sobre el tipus de documentació que m'he trobat.

Des de l'escola se'm van facilitar unes claus per a que jo pogués accedir al programa fent servir l'espai que l'escola té contractat en el seu servidor per poder treballar amb l'ICA-AtoM des del meu ordinador. Aquest fet em soluciona un dels "handicaps" més greus que he tingut a l'hora de seguir amb aquest projecte, com poder fer anar el programa sense tenir un servidor?

Aquesta és la única dificultat que presenta aquest software, i és que per poder fer-lo anar necessites disposar d'un servidor extern.

Per a enfrontar l'ús d'aquest programari de descripció m'ha calgut fer recerca sobre el programa ICA-AtoM, programari lliure relativament nou datat de l'any 2008. He trobat força informació sobre com fer-lo servir, sobretot he pres com a referència un manual d'ús molt interessant divulgat per l'empresa VIDIMUS, on s'explica molt bé en què consisteix aquest programari i com fer-lo servir. També he pres com a referència l'article de l'Ateneo de Madrid realitzat sobre ICA-AtoM.

Es tracta d'un programa que encara avui dia no està molt implantat dintre de les institucions d'arxiu, però que poc a poc es va fent un lloc, sobretot en arxius on predomina la documentació històrica, doncs el programa és perfecte per a fer descripcions d'aquest tipus de documentació.

Per poder fer servir l'ICA-AtoM, també m'ha calgut documentar-me bastant sobre normativa de descripció arxivística, concretament sobre la norma ISAD(G) i la NODAC.

La ISAD(G) és la regla arxivística de descripció multinivell, redactada pel Consell Internacional d'Arxius i aplicada a nivell internacional. La NODAC, és la regla de descripció arxivística catalana, que prenent com a model la norma ISAD(G), és la utilitzada pels arxius catalans a l'hora de realitzar descripcions arxivístiques multinivell. Totes dues normes s'adapten perfectament a la descripció de fons històrics.

D'aquesta manera, amb la informació que rebem a través del promptuari s'ha elaborat una descripció arxivística de cada un dels trenta-set lligalls en suport informàtic per tal que els estudiosos i interessats en el tema tinguin més facilitats a l'hora d'accedir a la documentació. Aquest fet és molt necessari degut a que es tracta d'una secció molt consultada pels

investigadors i encara avui en dia no hi ha hagut ningú que s'hagi dedicat a introduir aquestes dades en un sistema informàtic.

Un cop es vagin descrivint els lligalls i la informació s'introdueixi al programa informàtic ICA-AToM, es donarà una nova unitat d'instal·lació per a cadascun, es renovaran les capses on han estat guardats fins ara per unes de més actuals i es separaran els documents amb paper neutre per tal d'afavorir encara més la conservació d'aquesta documentació.

M'agradaria agrair l'ajut i paciència rebuda per part del director de l'arxiu, Nicolau Guanyabens i en definitiva per part de tot l'equip de la institució, donat a que sempre he rebut facilitats i bon tracte a l'hora de resoldre els meus dubtes. També vull agrair l'ajut que he rebut per part de la meva directora del treball, Remei Perpinyà, i a l'escola ESAGED, doncs he pogut treballar amb ICA-AtoM, gràcies a que se m'ha facilitat l'ús de part del servidor de l'escola.

1 L'Arxiu del Rector del fons parroquial de Santa Maria de Mataró: Estudi i descripció

L'Arxiu del Rector és una documentació d'arxiu que ha estat objecte de l'interès de molts estudiosos. Es tracta d'un nucli documental d'aproximadament 3 metres lineals, amb documentació eclesiàstica, molt ric i que ha estat molt ben conservat. Compta a més a més, amb un inventari-catàleg que aglutina tota la documentació que conforma la documentació, en un llibre mestre anomenat "*Promptuari substancial de tot lo que contenen los 37 plecs i llibres de l'arxiu del rector*" escrit per l'ecònom Pau Sanmartí l'any 1813. Aquest promptuari m'ha servit moltíssim com a guia i instrument de descripció per tal de situar-me en quant a la documentació que hi trobaria a les capses que conformen l'Arxiu del Rector. Es detalla perfectament cada un dels trenta-set plecs que conformen la totalitat de la documentació i en fa una breu descripció de quin tipus de documents hi ha en cada una d'elles. En segons quins plecs trobem una anàlisi més profund que en d'altres, això fa pensar, en que l'autor del promptuari, sovint va donar més importància a un tipus de documentació que a una altra. Aquest és un dels fets que també fa plantejar-se que potser cal ampliar la descripció arxivística per tal que abasti el màxim de informació possible.

He trobat oportú explicar una mica sobre els orígens i història de la parròquia de Santa Maria de Mataró, institució productora de la documentació tractada, doncs opino que ja que tractaré amb documentació parroquial, és important explicar d'on prové i introduir una mica el context històric i social del Mataró d'aleshores, doncs per comprendre la documentació cal saber-ho. També trobo oportú parlar sobre la institució que avui dia custodia aquesta documentació, el Museu Arxiu de Santa Maria, institució que realitza una tasca admirable si tenim en compte els seus recursos, però que independentment d'això, s'implica en cos i ànima a la conservació de la cultura i del patrimoni històric de Mataró.

1.1 El Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró

El Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró (MASMM) va ser creat l'any 1946 per a gestionar el patrimoni artístic, històric i cultural de la parròquia de Santa Maria de Mataró. Dit museu arxiu es troba ubicat a l'antiga masia de Can Seguí, un edifici adjacent a la basílica situat al carrer Beata Maria número 3. El Museu Arxiu de Santa Maria, Centre d'Estudis Locals de Mataró, està inscrit al Registre de Museus de Catalunya (núm. 119) i també a la pertany a la Coordinadora de Centres d'Estudis de Catalunya.

El Museu Arxiu és un museu i arxiu de titularitat parroquial, que ha anat augmentant en el seu abast inicial, gràcies a les moltíssimes donacions rebudes de fons personals i

patrimonials, d'entitats, d'empreses, etc. Es disposa de documentació que data des del segle XIII fins a l'actualitat dels nostres dies. El seu fons ocupa avui en dia uns 282 metres lineals.

L'equip que gestiona l'entitat és una associació cultural sense ànim de lucre que funciona com a tal des de l'any 1991, any en que va regularitzar la seva situació davant de les administracions. També hi ha vigent un conveni amb el rector de la parròquia de Santa Maria, aleshores mossèn Pou, per tal de que aquesta associació tingui cura i s'encarregui de la gestió del patrimoni històric, cultural i artístic de la parròquia. Aquest equip està format per un grup de persones laiques, totes elles vinculades en certa manera a la parròquia que compten amb diversos estudis i oficis, però que a més a més treballen de manera voluntària implicant-se plenament en la preservació del patrimoni, la cultura i la història de la localitat de Mataró. Les finalitats principals d'aquest equip són:

<< a) Conservar i valorar el patrimoni històric, artístic i cultural de Mataró, i altres béns que li siguin confiats a títol de donacions, dipòsits, deixes i llegats.

b) Difondre el seu coneixement de cara a la recerca, l'ensenyament i la delectació.

c) Publicar tota mena d'estudis i treballs d'investigació i recerca, científics, històrics i literaris, per qualsevol mètode i mitjans mecànics, electrònics, fotogràfics i altres sistemes de suport, per a ús públic o privat>>¹

Els recursos de l'associació són generats per l'activitat duta a terme al museu arxiu i per la venda de publicacions. El Museu Arxiu té conveni amb el Patronat Municipal de Cultura, i periòdicament sol·licita subvencions al Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. D'aquesta manera és com es financia la tasca que es realitza.

Des de l'octubre de 2010 el president de l'Associació i del Museu Arxiu és l'historiador i arxiver Nicolau Guanyabens i Calvet. Manel Salicrú i Puig és el secretari i Joan Castellà i Oliva és el tresorer de l'entitat.

Acte seguit, una mica d'història de les dues etapes que conformen la creació i consolidació del que avui dia coneixem com a Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró, una entitat que neix de l'entusiasme d'unes persones compromeses, vinculades i entregades a la preservació, conservació i difusió de la cultura i la història de la seva localitat d'origen, Mataró.

¹ *La institució Museu Arxiu de Santa Maria, Centre d'Estudis Locals de Mataró. Equip del Museu Arxiu de Santa Maria, Congrés d'Història de l'Església, 1993 p. 175*

1.1.1 Primera Etapa

El projecte del Museu Arxiu de Santa Maria comença pocs anys abans de l'esclat de la guerra civil espanyola, de la mà de Josep Cateura i el reverend doctor Fèlix Castellà. Tots dos tenen la iniciativa de crear un Museu Parroquial amb tot el material que s'havia anat arreglant a les voltes de la capella de Sant Elm i del Sagrament vell de la parròquia de Santa Maria de Mataró. Malauradament, aquest projecte no prospera degut a l'esclat de la guerra civil espanyola l'any 1936. La guerra causa moltes pèrdues degut als innumerables actes de vandalisme i destrucció contra tot allò que té qualsevol significat religiós.

És en aquest moment quan apareixen Lluís Ferrer i Clariana, Marià Ribas i Rafael Estrany que sota la protecció de Julià Gual aconsegueixen evitar que la destrossa i expurgació sigui més gran, salvant una part del patrimoni d'esglésies i ermites. Degut a la seva important tasca de salvaguarda del patrimoni mataroní i maresmenc es guanyaren com a grup, el nom popular de <<La Creu Roja de l'Art>>.

Quan finalitza la guerra, a l'any 1939, s'afegeixen a aquest grup altres joves col·laboradors com Joaquim Llovet, Jaume Lladó, Santiago Martínez, Josep Maria Guañabens o els germans Arenas entre d'altres. Tots els joves que s'uneixen a la causa, es troben a cavall de la Secció d'Història i d'Arqueologia del Museu de Mataró (creada l'any 1947) i de l'Obra de Sant Francesc (creada l'any 1943), que reuneix en època de dictadura, totes les persones entusiastes i sensibilitzades amb la recuperació religiosa i cultural de la ciutat i en la restauració de les seves tradicions populars i dels seus edificis enigmàtics de la qual el cap visible més implicat és Lluís Ferrer i Clariana.

El Museu Arxiu està confiat a l'Obra de Sant Francesc, i dita obra va ser creada i impulsada per Lluís Ferrer i Clariana, ell amb el vist i plau de mossèn Vancell, aleshores rector de la parròquia, és l'ànima de la primera etapa del Museu Històric Arxiprestal de Santa Maria, nom que va rebre la institució quan va ser fundada el dia 2 de febrer de l'any 1946.

Prèviament a aquesta fundació, Ferrer es dedica entre els anys 1940 i 1946 a recuperar i agrupar tots els fons documentals de la parròquia en un sol arxiu. Ferrer i Clariana havia recuperat tots els fons documentals de la parròquia de Santa Maria i de l'antiga parròquia sufragània de Sant Martí de Mata. La destrucció de l'any 1936 va afectar molta de la documentació dels arxius de l'Obra, de la Comunitat de Preveres i de les Confraries; però va trobar conservats en perfecte estat els llibres sacramentals i l'*Arxiu del Rector*, les dos joies de l'arxiu avui dia.

Tota aquesta documentació la reagrupa recollint-la dels diversos magatzems municipals, situats a l'antic convent de les benetes de Mataró, doncs va ser en aquests magatzems on

sortosament va anar a parar durant la guerra, sinó segurament, dita documentació s'hagués perdut.

Es dedica a recuperar patrimoni que formava part del conjunt documental de la parròquia acudint a particulars que havien estat responsables de confraries i administracions, al igual que també afegeix documentació de suport a aquest conjunt com llibres provinents de la parròquia sufragània de Mata o el recull de teles, peces de retaules, obres d'art, i un llarg etcètera.

Posteriorment tot aquest fons divers es trasllada en bona part a la sala de Juntes o de l'administració del Roser, per acabar, traslladant-se íntegrament l'any 1946, a la sala de l'antiga comunitat de preveres.

En aquesta sala es classifiquen els lligalls i pergamins, creant dues seccions obertes amb caire de col·lecció. Fa publicacions al periòdic Mataró per a donar a conèixer la realitat del Museu Arxiu i organitza exposicions. També és el que impulsà la restauració de les teles d'Antoni Viladomat de la Capella dels Dolors de Santa Maria, magistral obra arquitectònica i pictòrica del barroc català.

Durant els anys cinquanta, seixanta i fins la seva mort l'any 1970, no deixa d'esforçar-se per a enaltir dita empresa no deixant que caigui en l'oblit el que havia construït. Aquest fet s'observa en els anys posteriors a la seva mort, quan apareix un nou grup de persones que decideixen reprendre el que havia deixat Lluís Ferrer i Clariana.

1.1.2 Segona Etapa

En els anys immediats a la mort de Ferrer i Clariana, la sala del museu resta tancada i queden aturades les activitats i visites que allà es feien. El rector de la parròquia espera que potser algun dels clergues que estan assignats a dita parròquia es faci càrrec de l'empresa, o li interessi, però no va ser així. Per aquest motiu, el rector s'inquieta i decideix posar-hi remei.

El rector es dirigeix a Manel Salicrú, jove membre del Consell Pastoral, per veure si aquest vol reprendre el Museu Arxiu Arxiprestal i fer-se càrrec. Al mateix moment, Rafael Soler, home vinculat a la Confraria dels Dolors, s'ofereix a ajudar Salicrú. Gràcies a aquests dos homes, es consolida el que avui dia coneixem com Museu Arxiu de Santa Maria.

És a partir de l'any 1974, que s'inicia una nova ordenació i classificació per a fer l'arxiu més operatiu per als investigadors. Primerament es dediquen a endreçar una bona part dels materials que troben, separant unitats de biblioteca de documents d'arxiu, i dintre d'aquests, volums enquadernats de lligalls solts. És entre aquests volums i lligalls, que cerquen el

Promptuari, redactat l'any 1813 per l'ecònom Pau Sanmartí i que es tracta d'un inventari-guia de tot allò que es pot cercar en els trenta-set lligalls que conformen l'Arxiu del Rector, una de les seccions més importants del Museu Arxiu de Santa Maria.

Gràcies a la cerca d'aquest promptuari, Salicrú i Soler es dediquen a recompondre el fons de l'Arxiu del Rector, reordenant tots els plecs numerats. Aquest fet els anima a seguir amb la tasca i així es com també s'ordena la biblioteca i s'intervé sobre els fons pertanyents a les antigues confraries de Mataró.

Al 1976 es restaura la sala de l'arxiu i es traslladen els llibres sacramentals, una de les parts més rellevants de la parròquia, els quals fins aleshores es conservaven al despatx rectoral. També es rep aleshores el fons musicals de l'Acadèmia Musical Mariana i els papers de la Confraria de la Minerva.

Soler i Salicrú són el tàndem capdavanter d'un grup de joves que es van afegint al projecte del museu arxiu, el qual té la total confiança del rector de la parròquia, en aquells anys Mossèn Pou. Gràcies a aquesta confiança, la colla té total llibertat per obrir i regirar tots els armaris i vitrines que havien restat tancats des de temps immemorials. Es dediquen a renovar les instal·lacions de moltes de les sales i capelles de la parròquia i a fotografiar tots els objectes que cerquen. En només cinc anys queden inaugurades les seccions del museu.

Al mes d'abril de 1978 es comença a publicar la revista Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria, una revista quadrimestral creada per a donar a conèixer els fons del Museu Arxiu i publicar articles d'història local.

El dia 3 de febrer de 1979, s'inaugura de manera oficial el nou Museu Arxiu de Santa Maria, que ha variat una mica el seu nom, han desaparegut els mots arxiprestal i històric i s'ha afegit el mot Arxiu. Aquest any de 1979, és un bon any per al Museu Arxiu i el seu equip, doncs al setembre, el Museu Arxiu rep el <<Premi Pic>> a la millor tasca de caràcter cultural. També veuen la llum els números 3, 4 i 5 de la revista Fulls i es finalitza la restauració del Conjunt dels Dolors, obra pictòrica de Viladomat i l'exemple artístic més important que tenim del barroc a la localitat. Aquesta restauració va ser també possible gràcies a l'ajuda de Caixa Laietana i l'Ajuntament de Mataró. L'any 1979, el cos de l'arxiu estava format per: Manel Salicrú, Rafael Soler, Carles Marfà, Carme Espriu, Miquel Sala, Joan Castellà, Amadeu Pons, Joaquim Aguilar, Lluís Adan, Aureli Rugama. Posteriorment es van sumar al projecte: Pere Maria Ibern, Imma Caballé, Josep Xaubet, Joaquim Graupera, Josep Lloansí, Roser Salicrú, Nicolau Guanyabens, Enric Subinyà i Assumpta Zapata. Totes aquestes persones són les que s'han implicat en les decisions de l'entitat com a tal i en els

treballs pròpiament arxivístics i museístics que reclama el Museu Arxiu. Totes aquestes persones han passat temps a l'arxiu fent feina, sense rebre cap tipus de remuneració econòmica, només ho han fet per amor a la seva localitat i la necessitat de recuperar i preservar la identitat de Mataró i del Maresme. Gràcies a la feina d'aquestes persones avui en dia s'ha fet possible que el Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró existeixi i funcioni com a tal.

Al 1981 el Museu Arxiu adquireix la casa número 3 del carrer Beata Maria de Mataró, actual seu de l'arxiu, externa a la parròquia però connectada a ella per la capella dels Dolors. Les noves instal·lacions queden inaugurades l'any 1985.

El Museu Arxiu es divideix en tres seccions o àrees: el Museu, l'Arxiu i el Centre d'Estudis Locals.

El Museu es divideix en quatre seccions: el conjunt de la capella dels Dolors, amb les pintures del cèlebre pintor barroc català Antoni Viladomat, el conjunt del Roser, la Sala de Síntesi i la secció dedicada a Les Santes, patrones de la localitat.

L'Arxiu té el seu nucli en la documentació parroquial, però com ja hem esmentat, també compta amb fons que provenen de donacions rebudes per part d'associacions, empreses, famílies o persones vinculades a Mataró i al Maresme. Aquests fons daten des de l'Edat Mitjana fins als nostres dies. La biblioteca i hemeroteca estan especialitzades en temàtiques relacionades amb la història, la religió i el teatre. La documentació pròpia de l'arxiu serà incrementada progressivament amb donatius i dipòsits molt importants com per exemple és el cas del fons Milans del Bosch (1980), els pergamins Ribas (1978) i els Marfà (1979).

En el cas de l'hemeroteca trobem col·leccions periòdiques locals datades a partir de la segona meitat del segle XIX. Es podria dir que a més de tenir el seu interès, sovint serveixen com a documentació de suport per a l'investigador i els usuaris.

Com a Centre d'Estudis Locals, es promou la recerca i cada any es convoquen les conegudes Sessions d'Estudis Mataronins. També forma part d'aquesta secció l'edició de la revista Fulls, basada en la història de Mataró i del Maresme, que ja porta més de 105 números publicats.

El 28 de juny de 2012, la institució va rebre la Distinció Òmnium Mataró-Maresme. Aquesta distinció s'entrega des de l'any 1997 distingint cada any una persona o entitat de la ciutat de Mataró que ha contribuït en la defensa de la llengua, la cultura o el país.

A mode de resum i per a tenir una petita idea del tipus de documentació que avui dia es conserva a l'arxiu he cregut convenient insertar la llista dels grans apartats en que s'ha organitzat la documentació:

1.- Documentació d'església (ESG): Comprèn la documentació produïda per la parròquia de Santa Maria en el desenvolupament de les seves funcions.

2.- Documentació civil (CIV): Recull tota la documentació que té a veure amb partits polítics, eleccions, entitats i associacions, grups socials de la ciutat de Mataró, etc.

3.- Documentació patrimonial (PAT): Constituïda pels fons documentals privats que han estat donats o cedits a l'arxiu per famílies, empreses, persones, botigues o entitats. Aquesta secció de l'arxiu ocupa actualment uns 50 metres lineals, superant el total del volum de la documentació d'església. Els fons patrimonials més importants conservats que conserva l'arxiu avui dia són el de l'empresa tèxtil Can Marfà i el de la família Milans Del Bosch.

4.- Documentació notarial (NOT): aplega tota la documentació notarial conservada a Santa Maria. La seva procedència no es pot precisar amb exactitud. Probablement una part prové de la "Notaria de la Rectoria de la Ciutat de Mataró". Aquesta documentació no va ser incautada pel Col·legi de Notaris del Districte degut a que segurament restava a la Parròquia durant l'any 1862. La resta de documentació notarial possiblement prové de la parròquia de Santa Maria en funcions testamentàries, de marmessoria, de rendes, beneficis, causes pies, plets, etc.

5.- Pergamins (PER): El fons comprèn un total de 902 pergamins que han estat classificats segons la seva procedència:

. PER 1: Pergamins de la parròquia de Santa Maria. Es conserven un total de 392 pergamins datats entre els segles XIII i XVII.

. PER 2: Pergamins col·lecció Antoni Marfà (dipòsit). El més antic és datat de l'any 1182 i els darrers són datats del segle XVII.

. PER 3: Pergamins Marià Ribas i Bertran. Total de 20 pergamins donats per Marià Ribas i Bertran, datats des de el segle XIII fins al XVII.

. PER 4: Pergamins Milans del Bosch. Total de 85 pergamins datats entre els segles XIII i XVII.

. PER 5: Pergamins Ballot. Són 13 pergamins datats entre els segles XIV i XVII.

6.- Arxiu Musical (MUS): Compost d'unes 3000 partitures. La seva procedència és principalment la Capella de Música de Santa Maria i l'Acadèmia Musical Mariana. També trobem documentació musical procedent de la documentació de Mossèn Josep Molé, que inclou documentació del primer Orfeó Mataroní, de Lluís Viada, de Josep M^a. Torrents, de

Mossèn Joan Fargas i de Mossèn Narcís Pagès. Es destacable també la col·lecció de programes d'audicions de l'Orfeó Català (1900 – 1947) i del Centenari Wagner (1913).

7.- Arxiu d'imatges (IMA): Comença durant el 1978 amb el conjunt de fotografies Spà Salarich, donades per Ramón Spà i Tuñí. Aquesta donació representa una visió molt important del Mataró de començaments del segle XX. Aquesta secció de l'arxiu s'ha anat engrandint gràcies a la donació de fotografies de: Marià Ribas i Bertran, Joan Esquerra, Marfà i Serra, Teodor Solà, Família Viada, Mossèn Joan Colomer, Parés de Mataró o Rosset. Inclou també una extensa col·lecció de postals.

8.- Folklore (FOL): Comprèn la col·lecció de Goigs, gairebé uns 20.000. Segueix incrementant-se per constants donatius.

9.- Iconografia (ICO): constituït per les diverses col·leccions d'estampes que han estat donades a l'arxiu.

10.- Impresos (IMP): Trobem esqueles, auques, gravats, cartells, plànols, peces de cartografia, etc. Provenen de la suma de petites donacions.

11.- Diversorum (DIV): S'agrupa documentació diversa.

1.2 La parròquia de Santa Maria de Mataró

L'església de Santa Maria de Mataró tal i com la coneixem avui dia va ser construïda a partir de 1675 i està declarada, des de l'any 1998, com a Bé Cultural d'Interès Nacional.

1.2.1 Breu història del temple

Abans de l'edifici que tenim actualment, va haver-hi una església romànica i anteriorment, tot i que no se sap amb seguretat la ubicació exacte, un temple d'origen romà.

Durant els segles XVII i XVIII, Mataró experimenta un creixement econòmic, demogràfic i urbà que fa que es projectin obres amb l'objectiu de renovar i engrandir el temple d'estil gòtic edificat durant els segles XV i XVI.

L'església tal i com la coneixem avui dia, s'inicia l'any 1675. Es realitza un engrandiment del temple que consisteix en l'allargament de l'església per tal d'introduir la planta de creu llatina, la formació d'un gran creuer i la incorporació d'un cimbori en la confluència de la nau central antiga amb el nou creuer. Les obres es perllonguen durant el segle XVII fins ben entrat el segle XVIII. Cal destacar el cimbori d'origen bizantí alçat damunt del presbiteri i el monumental orgue, col·locat sobre el portal principal, datat de l'any 1927. També cal destacar el conjunt dels Dolors, on va col·laborar un dels pintors més destacats de Catalunya, Antoni Viladomat i el Retaule del Roser, realitzat per l'arquitecte i escultor mataroní Antoni Riera.

L'actual imatge de l'església es correspon a una restauració feta l'any 1928.

Fins ben entrat el segle XIX, la vida a Mataró, es desenvolupava al voltant de la parròquia de Santa Maria.

1.2.2 La parròquia

Els orígens de la parròquia de Santa Maria els trobem en temps de l'època alt-medieval. No sabem si a la mateixa localització on ara trobem l'església hi hagué el temple romà d'lluro, nom que tenia la ciutat de Mataró durant l'època romana.

Al recinte de l'església s'han trobat enterraments amb símbols cristians del segle V. La primera documentació conservada que esmenta l'existència de la parròquia de santa Maria per primera vegada és del segle XI. Es tracta d'un pergamí datat l'any 1008 que conté una permuta de terres i que es conserva a l'Arxiu de la Catedral de Barcelona. És un document datat a dia 25 de març de l'any 1008. En aquest document de permuta es cita a la parròquia, com a localització eclesiàstica de la vila de Mata, un dels noms que va tenir la població abans de dir-se Mataró, com la coneixem ara:

<<...et donem per la teva permuta terres conreades i ermes a diversos llocs que tenim en el comtat de Barcelona, al Maresme, en el terme de Mata, en l'apendicio de la parroquia de Santa Maria, que és dita Civitas Fracta...>>². Tot i que el document més antic es de 1008, no tenim coneixement de presència física de l'església fins l'any 1054.

Més endavant, ja en temps baix-medievals, al costat de l'estructura parroquial sorgiria un estructura municipal que durant tota l'època moderna rebria el nom de "Universitat".

Parròquia, comunitat i universitat van ser durant tota l'època de l'Antic Règim els ens interrelacionats d'un mateix grup humà cohesionat. Evidentment, es van viure pugnes de poder i interessos diferenciats ja que la parròquia tenia prerrogatives sobre la universitat. També s'ha d'esmentar però, que la universitat, com a organisme defensor de la comunitat i dels seus interessos, intervenia directament en els afers relatius al clergat.

Els segles XVI i XVII van ser els de major esplendor de Santa Maria. La vila de Mataró esdevingué ciutat i resultà ser una de les més poblades i riques de Catalunya. L'ampliació del temple, la proliferació de confraries i la creació del conjunt barroc dels Dolors, amb la participació d'un dels pintors més destacats de la pintura catalana barroca, Antoni Viladomat, van ser els fets més destacats. Els segles XVIII i XIX van viure la progressiva incorporació de les santes Juliana i Semproniana com a patrones de la ciutat.

Santa Maria va ser l'única parròquia de Mataró fins el 1868, any es què es creà la parròquia de Sant Joan i Sant Josep.

L'any 1928 la parròquia aconseguí per l'església el títol de basílica, gràcies a les reformes engegades pel rector Josep Samsó. La Guerra Civil marca un abans i un després, com a la majoria de poblacions catalanes. A Santa Maria, una part important dels arxius de l'Obra - Comunitat de Preveres i de les confraries van ser destruïts, però per sort, la resta s'ha mantingut intacte.

Actualment, la parròquia de Santa Maria continua la seva trajectòria pastoral, oferint els serveis eclesiàstics habituals i procurant posar en valor els tresors artístics que conté.

² FERRER I CLARIANA, Lluís., *Santa Maria de Mataró. La parròquia, el temple* (I) pàg. 30. L'autor fa menció en la seva publicació de la troballa d'aquest pergami dit "*Diversorum*" B-1416: << ...damus aunque tibi in tua commutatione terras in diverseis locis cutas et eremas quod habemus in comitatu Barchinonense, in Maritima, vel in terminio de Mata, in pendicio de Parrochiam Sance Marie qui dicunt Civitas fracta...>> document consultat a l'Arxiu Diocesà de Barcelona. En aquest document es fa referència a la parròquia de Santa Maria, essent la referència escrita més antiga que fa menció de l'església de Mataró.

1.2.2.1 Producció de la documentació parroquial i conservació

Els arxius parroquials, juntament amb els arxius de titularitat notarial o municipal entre altres, són els que donen una idea de com interpretar la vida temps enrere.

Al Museu Arxiu de Santa Maria, institució que avui dia custodia el fons parroquial de la basílica de Santa Maria de Mataró, trobem documentació de titularitat eclesiàstica produïda per la parròquia de Santa Maria de Mataró, des del segle XIII a l'actualitat. La documentació parroquial s'ha conservat gairebé completa. Permet conèixer de forma íntegra el funcionament intern de la parròquia amb més de mil anys d'història. Permet indagar en multitud d'aspectes de la seva vida quotidiana i col·lectiva de la comunitat local. La parròquia ha estat molts segles el nucli orgànic de la vida social, l'ens aglutinador sense el qual no es pot entendre la història de la ciutat. Santa Maria concentra la vida passada dels mataronins de qualsevol condició.

A partir del Concili de Trento, l'any 1562, l'església comença a preocupar-se per la conservació de la documentació que produïen en les seves dependències. S'instaura de forma oficial, la pràctica de registrar totes les actes sacramentals de baptismes, confirmacions, matrimonis, òbits, compliment pasquals, llibres de cura d'ànimes, administració dels béns, actes i documents curials i les visites pastorals. A més d'aquesta documentació, la qual es genera per la pràctica de l'església amb els fidels, també podem trobar en aquests fons parroquials tota la documentació referent a l'administració interna de l'església i al dia a dia d'aquesta: llibres de privilegis, institucions parroquials, confraries, rectors, registres notarials (els rectors podien expedir documentació oficial en el terme parroquial a falta d'un notari públic), correspondència, plets entre els propis preveres, etc. Abans del Concili de Trento, no es seguia cap regla d'ordenació, classificació i tractament als arxius eclesiàstics, la documentació es produïa, però no se seguia cap esquema específic a l'hora de conservar la documentació.

Donat aquest Concili de Trento i les directrius que expressen, sabem que a Santa Maria, la documentació era custodiada de manera ordenada. El Rector tenia el seu arxiu a la rectoria, mentre que els llibres sacramentals i la documentació de la Notaria es conservaven a la Vicaria. La comunitat de preveres també tenia el seu arxiu, anomenat "Sala de l'Arxiu" o "Arxiu de l'Obra" situat sobre la sagristia. Les confraries i associacions també tenien els seus arxius situats en dependències annexes als altars, al igual que la Capella de Música que també tenia un espai propi per a la conservació de les seves obres i partitures.³

³ Recursos. *Guia de l'Arxiu de Santa Maria de Mataró. Origen de l'Arxiu*. Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria. Núm. 15. Mataró, desembre de 1982

A la documentació parroquial de Santa Maria, trobem informació sobre multitud d'aspectes en tipologies documentals molt interessants i diverses que denoten la importància històrica, administrativa, social i econòmica de la documentació parroquial. Moltes publicacions d'història local de reconegut prestigi arrenquen de les fonts documentals de l'arxiu.

El fons documental de la parròquia de Santa Maria es custodiava en un principi a la casa de la rectoria, anomenada "la torreta". La documentació però produïda per la comunitat de preveres de Santa Maria es guardava a la sala d'aquest col·lectiu situada sobre la sagristia.

L'any 1814, l'ecònom Pau Sanmartí va recopilar a mode d'inventari els documents més importants produïts fins aleshores pels rectors, d'aquesta intervenció, sorgeix el grup de documentació que avui dia es coneix com Arxiu del Rector. A part d'aquest cas d'intervenció, no hi ha constància de cap intervenció més sobre la documentació parroquial fins l'arribada de Lluís Ferrer i Clariana.

És entre els anys 1940 i 1946, que Ferrer i Clariana subdividí la documentació de la parròquia en 18 grans seccions. Abans però, es dedicà a recuperar i recopilar tota la documentació en un mateix espai, sobre la sagristia de l'església, a la sala de l'antiga comunitat de preveres. La seva feina va ser molta, perquè el conjunt documental estava dispers en diferents dependències, fora del seu àmbit de producció. Un cop recuperada la documentació i endreçada en un sol local va ser classificada i dividida en aquestes 18 seccions. Ferrer va actuar sobre el conjunt documental més amb criteris d'investigador i estudiós de la localitat, per intentar cercar i publicar, que no pas amb criteris arxivístics.

Per encàrrec del rector mossèn Francesc Pou l'any 1974, Manel Salicrú i Rafael Soler, reprenen la feina de Ferrer i Clariana. Ells i tota la gent que es va anar afegint a l'equip, van reorganitzar la documentació parroquial en cinc grans blocs: Església, Notarial, Pergamins, Capella de Música i Diversorum, procurant respectar l'ordre original dels documents, especialment si ja estaven ordenats i/o descrits en instruments de descripció d'èpoques passades.

Posteriorment, entre l'any 1981 i 1983, l'equip del museu Arxiu de Santa Maria, adquirí una nova seu i hi traslladà tot l'arxiu de la parròquia. Es tracta de la casa del carrer Beata Maria número 3 de Mataró, seu que comunica directament amb l'església a través d'una de les seves capelles, el conjunt barroc dels Dolors.

El conjunt documental de la parròquia queda instal·lat al dipòsit de la segona planta de la casa esmentada.

No ens hem d'oblidar que el Museu Arxiu de Santa Maria neix en els seus inicis sota la protecció de la parròquia. Al llarg d'aquests anys de custòdia, s'ha generat un conjunt documental dividit en onze grans apartats, que hem comentat prèviament, dels quals només cinc contenen documentació del fons parroquial:

ESG. Documentació d'església

NOT. Documentació notarial

PER. Pergamins

MUS. Capella de música

DIV. Documentació diversa

La secció més important és la primera, la identificada amb el codi **ESG**. Aquesta es divideix a la seva vegada en 10 grans subapartats:

Parròquia Santa Maria

1.- DOCUMENTACIÓ D'ESGLÉSIA (ESG)⁴

ESG.1.- Administració de l'església. Economia: Documentació de compres i vendes, ingressos i rendes.

ESG.2.- Administració de l'església. Govern: Aquest subapartat conté provisionalment la documentació de l'Arxiu del Rector. També trobem aquí la secció de les visites pastorals i la documentació produïda pels rectors posterior a l'any 1814.

ESG.3.- Administració de l'església. Pastoral: Documentació formada per tota aquella documentació referent a la litúrgia catequística i la captació de feligresos.

ESG.4.- Registres Sagramentals: la data dels primers registres sacramentals que trobem a Santa Maria és de 1508 i és un llibre de baptismes. El llibre de matrimonis el trobem iniciat al 1616, el d'òbits l'any 1716. Les confirmacions inicien el seu registre al 1712. El conjunt d'aquests llibres és complet i arriba fins als nostres dies. Els llibres de funerària, que registren tots els actes religiosos, daten des de el 1602 fins al 1822, tot i que manquen alguns volums: **Baptismes, Matrimonis, Òbits, Confirmacions i Funerària**.

ESG.5.- Comunitat de preveres de Santa Maria: La documentació de la comunitat de preveres data de l'any 1600, any en que es constituí com a tal.

⁴ Informació extreta de: Recursos: *Guia del Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró*. Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria. Núm. 15. Mataró, desembre de 1982

ESG.6.- Comunitats religioses: aplega tota la documentació de les comunitats religioses mataronines: Carmelites, Caputxins, Tereses, Caputxines i Escolapis, Salesians, etc.

ESG.7.- Confraries i gremis: Es conserva documentació de les confraries Minerva, Roser, Puríssima Sang, Sant Pere (Pescadors), Sant Telm (Mariners), Sant Joan (Fusters), Sant Abdó i Sant Senén (Pagesos), Santa Anna (Comparets), Sant Àngel Custodi (Vidriers), Sant Marc i Santa Llúcia (Sastres), Dolors, Bona Mort, Ànimes, Desemparats, Santes, etc.

ESG.8.- Associacions religioses: Comprèn documentació de diverses associacions i congregacions com les Congregacions Marianes, la Lliga de Perseverança, Cor de Maria, Filles de Maria, Sagrat Cor de Jesús, etc.

ESG.9.- Fundat, obres pies i fundacions: A més del Fundat a l'església de Santa Maria i altres obres pies establertes a la mateixa, també trobem documentació de l'Hospital i de les Fundacions mataronines de les quals és marmessor, o hi ha intervingut, el Rector de la parròquia.

ESG.10.- Ermites i capelles: trobem documentació diversa sobre les diferents ermites i capelles del terme de Mataró com Sant Simó, Sant Martí i Sant Miquel de Mata, etc.

La secció **NOT** aplega la documentació notarial que es conserva a la parròquia procedent de la notaria de la rectoria. Ocupa 3 metres lineals degut a que la majoria dels manuals van ser incautats l'any 1862 pel Col·legi de Notaris del Districte. La major part de la documentació està formada per inventaris.

Els pergamins de la parròquia, **PER**, són un total de 392 i estan datats entre el segle XIII i el segle XVII. En aquest conjunt és on trobem el document més antiga del fons parroquial; es tracta d'un acord pel cobrament del delme del peix entre el rector Jaume d'Orís i tres vilatans. Es datat de l'any 1297.

Amb el codi **MUS**, es classifiquen les partitures musicals procedents de la Capella de Música, existent ja a Santa Maria des de el segle XVII. Majoritàriament són partitures del segle XIX, entre les que hi destaquen les originals del mataroní Mossèn Manuel Blanch.

Amb el codi **DIV**, trobem impresos, estampes, programes, cartells, etc.

1.3 L'Arxiu del Rector

L'Arxiu del Rector és una secció molt especial que forma part del fons parroquial del Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró. Es tracta d'una agrupació de trenta-set lligalls o plecs encabits en 26 unitats d'instal·lació que ocupen uns tres metres lineals. Actualment esta classificada sota la secció *ESG.2- Administració de l'església. Govern* el qual a la seva vegada penja del fons *Parròquia de Santa Maria de Mataró*.

Dita documentació va ser ordenada i descrita per l'ecònom Pau Sanmartí l'any 1813, quan exercia de prevere ecònom a l'església de Santa Maria, en plena Guerra del Francès. Durant aquesta guerra, la plaça de rector va estar vacant a Santa Maria durant deu anys, degut a que el rector va decidir exiliar-se. És llavors quan aquest prevere va decidir escriure el promptuari que explicarem més endavant. La documentació de l'Arxiu del Rector està dividida en trenta-set lligalls que van ser numerats per l'ecònom Sanmartí quan es va dedicar a ordenar, classificar i inventariar l'esmentada documentació, deixant constància d'aquesta feina en l'instrument de descripció que va realitzar. Al disposar d'un instrument de descripció com és el promptuari, hem d'entendre que la numeració i ordenació que avui dia té l'Arxiu del Rector, és la que es va seguir quan es va redescobrir el fons a la dècada dels 70. Quan es va redescobrir el fons, es va agrupar i classificar tal qual dictava el promptuari. Cada lligall es va col·locar en sobres i cada sobre correspon a una de les diverses subdivisions que Pau Sanmartí realitza en cada un dels trenta-set lligalls que conformen la totalitat de la secció.

Aquest Arxiu del Rector es compon de tota la documentació produïda per rectors i vicaris que residiren a la parròquia de Santa Maria de Mataró. La documentació que omple aquest arxiu data des de 1362 fins al 1814, però gran quantitat de la documentació la cerquem datada a partir de 1600 i predomina a partir de 1700.

S'ha de deixar constància però de que el càrrec de rector està actiu a la parròquia des de l'any 1224, segurament molta de la documentació produïda amb anterioritat a la que es descriu al promptuari deu haver desaparegut.

Aquesta documentació permet conèixer a la perfecció com funcionava la vida a la parròquia i a la vila de Mataró durant aquest ampli període en el que es produeix la documentació. Permet indagar en multitud d'aspectes de la vida quotidiana i col·lectiva de la comunitat que habitava a la parròquia i dels ciutadans de Mataró de l'època. L'Arxiu del Rector, dit de la "torreta", doncs havia estat instal·lat en un torre de la rectoria, es recuperat durant els anys 1940- 1946 per Lluís Ferrer i Clariana. Recupera aquesta secció i tota la documentació de la parròquia de Santa Maria de Mataró, que sortosament, havia estat guardada en magatzems

municipals, situats a l'Antic Convent dit de Les Benetes. Els documents es trobàvem fora del seu àmbit de producció degut a que durant la Guerra Civil van ser traslladats als magatzems municipals, sinó segurament, molta d'aquesta documentació que avui tant bé es conserva no la tindríem a l'abast. L'Arxiu del Rector es descobreix i s'agrupa entre els anys 1940 i 1946. És classificat i encapsat a partir de 1974. Els encarregats de classificar la documentació van ser Manel Salicrú i Rafel Soler, els quals arrel de trobar el promptuari decideixen seguir l'ordre que aquest dicta per a reagrupar i ordenar la documentació dels rectors. Prèviament el Museu Arxiu s'instal·là a la Sala de Preveres de la parròquia de Santa Maria de Mataró. Posteriorment, l'any 1981, s'adquireix una nova seu per a l'arxiu al carrer Beata Maria de Mataró, seu que comunica directament amb l'església a través d'una de les seves capelles, la Capella dels Dolors. Durant el 1981 – 1985 s'acondiciona la seu i es realitza el trasllat de la documentació juntament amb els llibres, quadres, objectes, etc. que conformen la totalitat del patrimoni custodiat per la institució. Des de l'ingrés de la documentació a la nova seu del Museu Arxiu no s'ha tornat a moure.

Trobem diverses tipologies documentals molt interessants com: testaments, censals, fundacions i beneficis, cobrament d'alous, cobrament del delme, plets, correspondència, memorials, decrets, concòrdies, ordinacions, paccions, autos, sentències, butlles, etc.

1.3.1 Funcions dels rectors

Els rectors de l'església eren els que tenien l'autoritat sobre la parròquia. Eren els responsables de la correcta gestió i funcionament de la mecànica parroquial tenien l'obligació de: celebrar la missa, assistir als confessoris, resar la litúrgia de les hores, ensenyar la doctrina als infants, visitar als malalts, mediar en els escàndols públics i privats, preparar els sermons, l'estudi de la teologia i l'escriptura, etc. Eren els que controlaven els llibres sacramentals (matrimonis, baptismes, comunions i confirmacions) i també els llibres pasquals.

Il·lustració 1: Rectors de Santa Maria de Mataró, amb detalls de les dates de possessió del càrrec. MASMM

En el dret català però, encara se li reconeixien més tasques al rector, vinculades amb l'exercici de la notaria, ja que participaven en la redacció de testaments, inventaris, contractes, dots, donacions, contractes emfitèutics, etc. El rector és qui admet residents, qui es reserva l'acceptació de les fundacions, la designació, les hores d'entrada al cor, etc. en definitiva, tota l'administració, règim i govern de la parròquia. La parròquia autenticava des de testaments fins a transaccions comercials, registrava baptismes i el voluminós cobrament del delme i controlava des de les fundacions de misses fins al compliment pasqual dels ciutadans.

Contínuament s'expedien documents, es preparaven plets, es cobraven censos, es signaven concòrdies, etc. Es pot dir que l'arxiu de la parròquia era una mena d'arxiu administratiu. És per aquest fet que la documentació parroquial de l'arxiu del rector de Santa Maria de Mataró té un interès i un valor cultural amplíssim.

El clergat que vivia a la parròquia havia estat admès en ella per a ajudar al rector, doncs aquest tot sol, no es podia ocupar de tot. Hi havia dotze càrrecs designats directament pel rector: dos arxivers, dos zeladors, un maner, un bossier, tres procuradors i tres oïdors de comptes.

Els arxivers eren els encarregats d'ordenar els títols, llibres i papers produïts pel rector. Havien de tenir localitzada en tot moment la documentació del rector, que era produïda en paper o pergamí, en forma de registre o protocol, i tenien un valor probatori inqüestionable. Cada un d'aquests arxivers tenia una clau de l'armari dels dipòsits del rector, i aquest una altra. Aquest fet que produí que hi haguessin molts plets entre rector i arxivers, doncs els rectors es queixaven del desordre que hi havia en els seus armaris i els arxivers reclamaven

més diners, doncs es queixaven de que percebien molt poca renda per la feina que tenien encomanada. Els zeladors s'ocupaven de la conservació de les rendes del rector, però no de la seva administració, doncs aquesta era feina del rector. Els procuradors eren els encarregats de l'administració i el control dels ingressos i despeses de la parròquia, havien de presentar davant del rector l'estat de les comptes de l'església. Aquesta feina la realitzaven cada tres mesos. El bosser era qui s'encarregava de pagar el sou als preveres. Aquest sou anava en funció de la presència dels preveres a les celebracions religioses. Aquest pagament és el conegut com a estipendi. Els vicaris eren els auxiliars directes del rector en la cura d'ànimes, rebien un salari elevat i estaven obligats a residir a la rectoria. El maner era l'encarregat de registrar el número de celebracions que es durien a terme i distribuir-les i fer-les conèixer entre els preveres i el rector.

La rectoria disposava d'uns recursos econòmics privatis però també d'unes percepcions semblants a les de la resta dels preveres. Els recursos exclusius del rector eren els integrats pel delme i un conjunt de drets rectorals vinculats a determinades celebracions litúrgiques. També formen part d'aquest grup els rendiments de terres i els establiments coneguts com Alocs del rector, sobre els quals es cobraven lluïsmes i censos, monetaris o en aviram. El delme és la major font d'ingrés del rectors. Les distribucions, conegudes també com a estipendi, caritat o almoïna, era l'impost que rebien els clergues que participaven en els actes de culte i dels quals els rectors n'exigien que se'ls hi pagués el doble. També hi havien els censals, que eren una forma de préstec o crèdit encobert, segons la qual se cedia un capital, per temps indefinit, a canvi del dret de percebre'n una renda anual, mentre es mantingués dita cessió. El rector ha de satisfer el pagament de censals i partits corresponents a fundacions de l'església.

1.4 El promptuari de l'ecònom Pau Sanmartí

El promptuari va ser descobert l'any 1974, quan Manel Salicrú i Rafel Soler van decidir fer-se càrrec de la feina que havia deixat Ferrer i Clariana al primerenc Museu Arxiu.

Endreçant els materials que hi havia a l'antiga sala de preveres de l'església de Santa Maria, mentre separaven material de biblioteca dels documents d'arxiu, separant volums enquadernats de lligalls solts, van trobar el Promptuari. El llibre està folrat amb tapes de pergamí i conté unes 272 pàgines que detallen el pas de vicaris i rector per la rectoria de Santa Maria. El llibre és un compendi de tota la documentació que es produïa a la rectoria i que tenia a veure amb els rectors que regien la parròquia des de l'any 1282.

Aquesta mena d'inventari -guia de la documentació dels rectors de Santa Maria, va ser escrit per un prevere ecònom resident a la parròquia de Santa Maria, anomenat Pau Sanmartí. Aquest ecònom es dedicà a endreçar la documentació de la rectoria i de pas aprofità per fer

un estudi acurat de la documentació rectoral i d'aquí sorgí el promptuari. El promptuari es començà a redactar un 2 de setembre de l'any 1813 i quedà conclòs el 5 de març de 1814.⁵ Cal remarcar que aquest promptuari es va escriure durant la guerra del Francès (1808 – 1814), època en la qual a la parròquia de Santa Maria, el rector es trobava absent i deixà com a substitut de les seves funcions l'ecònom Pau Sanmartí.

Destaco aquest fet, perquè pot ajudar a entendre el perquè de la redacció d'aquesta mena d'inventari de la documentació que es guardava a la rectoria. Una de les teories més plausibles seria la de pensar que aquest prevere ecònom estava al càrrec de la documentació de la rectoria i va decidir que seria bo donar-li un ordre de cara a que quan arribés el moment en que el càrrec de rector tornés a estar ocupat aquest es trobés amb un cert ordre als armaris de la rectoria. Una recopilació d'aquesta mena no es troba enlloc. També es pot pensar que Pau Sanmartí, quan va escriure el seu promptuari, el que pretenia era desenvolupar una mena de guia de les funcions pròpies dels rectors a través de la documentació que produïen, i d'aquesta manera donar unes nocions de com funcionava el càrrec de rector a Mataró. Aquesta segona teoria, s'entreveu fàcilment al llarg i original títol, que el prevere ecònom va donar al promptuari, en el qual deixa entreveure els motius pels quals va creure convenient i necessari desenvolupar l'eina⁶.

Només amb aquest títol, s'observa a simple vista que aquest ecònom Pau Sanmartí, en el fons tenia esperit d'arxiver, doncs va desenvolupar una tasca molt minuciosa i va prendre decisions molt encertades a l'hora de conservar i anotar tot el que es trobava en els armaris de la rectoria de Santa Maria de Mataró.

Sanmartí deixa entreveure que ha valorat l'opció de no deixar constància de segons quina documentació perquè per al seu entendre podia no ser de gaire interès o simplement no tenia gaire valor, però finalment va decidir que havia de donar coneixement de tot el que es trobava arxivat a l'armari de la rectoria, doncs potser per a ell no era important o útil, però per a un altre en un futur sí que podia ser-ho i segons quina documentació podia resultar necessària. Possiblement si aquest personatge no hagués pres la decisió de realitzar aquest promptuari, molta d'aquesta documentació podria no haver-se trobat o podia haver quedat descontextualitzada avui dia.

⁵ "La formació del qual feta per disposició del Rt. Dr. Pau Sanmartí, Prevere Cura Economo de esta Iglesia, tingué principi en 2 setembre 1813 i se ha conclòs al 5 març 1814" Arxiu del Rector, promptuari pàg. 1. MASMM

⁶ "Promptuari substancial de tot lo que contenen los 37 Plechs y Llibres, que hi ha en lo present Arxiu, i que se ha estimat conduent notarse per la més prompta instrucció dels Reverends Rectores que seran de esta Rectoria: Y encara que se han notat papers, que al prompte apar ser inútils, y altres de poca consideració; però com en lo successiu poden suscitarse matèries de igual, ô semblant naturaleza, ô poden ocurrer casos en que se fassan necessaris, y sia millor notar lo que aparega superfluo, que omitir lo que puga ser necessari, ha aparegut conforme continuarlos en lo present Llibre". SANMARTÍ, Pau: Promptuari (portada). 1813. MASMM

També s'encarrega de deixar constància de que la seva idea original a l'hora d'emprendre la tasca d'escriure el promptuari, és la d'ajuntar la documentació per tipologies documentals, doncs quedaria molt més ordenat i més entenedor de cara als futurs rectors:

*"[...] per estar molts d'ells cosits en Plechs, i altres en Llibres, no se ha pogut fer las tries per unir tots lo de una mateixa naturalesa, i substància, en un Plech, així que han continuat mesclats."*⁷

Finalment com bé diu aquest fragment, aquesta iniciativa no es va poder dur a terme perquè molta de la documentació que trobem a l'Arxiu del Rector està cosida ajuntant unes tipologies amb d'altres formant plecs o lligalls, i si s'hagués descoït, s'hagués desmembrat l'ordre donat prèviament pels mateixos arxivers de la parròquia i pels rectors. Sanmartí va trobar convenient respectar aquest ordre i per aquest fet va decidir realitzar ajudar i orientar al futur lector afegint al final del promptuari un índex i unes taules de contingut:

*"[...] pero en lo índice del present llibre, que se troba al peu de ell se han unit en la substància, i consistència los assumptos i materials, que podran buscar-se en la paraula més anàloga a ells. També se ha mirat convenient anteposar dit índice per taules amb les Sentències, autos, provisions, decrets, paccions i concòrdies de que se fa referència en lo present llibre."*⁸

Aquestes taules de contingut serveixen per a que el lector pugui cercar amb major rapidesa allò que busca. Sanmartí facilita a l'inici de la taula l'any en que es va escriure el document seguit a continuació d'un breu resum del que conté el document, per exemple:

*"Any 1607 en 11 de setembre: Visita en la que se donaren 26 provisions, ò capitols. Pàgina 1 i 2 a 105. Fóli 10 i següent"*⁹.

D'aquesta manera, el lector sabia l'any en que s'havia creat el document o de quina mena de document específic (una concòrdia, una pacció, una visita, etc.) es tractava, dirigint la seva cerca directament a la taula de contingut podia cercar el document més ràpidament. Amb l'índex passa més o menys el mateix. Sanmartí va desenvolupar un índex de matèries molt treballat amb unes pautes que el lector havia de seguir per tal de no confondre termes:

"Per la més prompta intelligència es de saber que la p. minúscula es la pàgina del present Llibre. Les lletres A, B & c., que se troben en las mateixes pàgines, son per distinció i senyal dels documents, i papers, que estan en los plechs. La n. és lo número, u ordre dels papers que son en dits plechs, i en los llibres. La abreviatura fol. és lo folio de dits llibres, i també

⁷ SANMARTÍ, Pau., Promptuari: a mode de pròleg, pàg 2. 1813. MASMM

⁸ Íbid. a mode de pròleg, pàg 2. 1813. MASMM

⁹ Íbid. *Taula de les Provisions i Decrets donats en Visites fetes en esta iglesia parrochial.* Pàg 211. 1813. MASMM

*d'alguns plechs folejats. I la cap. senyala los capítols de Concòrdies, i de provisions, i decrets donats en actes de visita*¹⁰.

Com veiem tenia les idees molt clares i volia que el lector no confongués termes, realment va crear un catàleg de la documentació dels rectors de Santa Maria, una mena d'inventari on la cerca de la documentació estava garantida per vàries bandes.

L'autor analitza els trenta-set lligalls que es trobaven a la rectoria, els quals estaven desordenats i no seguien un ordre estipulat. Durant un any, Sanmartí estudia minuciosament cada un d'aquests plecs revisant document per document i anotant en el promptuari cada un d'ells, fent una descripció més o menys extensa de l'assumpte del document, dic això de més o menys extensa, perquè hi ha casos en els quals la descripció d'un lligall o de part d'aquest lligall és molt extensa, mentre que hi ha altres lligalls o parts d'aquests lligalls que solventa escrivint dues línies. Aquest fet és curiós, perquè m'he trobat casos en que el lligall era extensíssim i la descripció al promptuari no ocupava ni mig foli. Sovint aquest fet es deu a que es tracta de la mateixa tipologia documental però hi ha un gruix molt gran de documents, o de que tota la documentació, per molt extensa que sigui té a veure amb una mateixa causa o afecta a la mateixa persona, fet pel que la descripció no és molt acurada, o simplement, perquè dit assumpte no era d'especial interès per a Sanmartí.

A l'hora de descriure els lligalls, intenta fer les màximes divisions possibles per tal de diferenciar al màxim una documentació de l'altra, sobretot en els casos de lligalls on el gruix de documentació és considerable i la varietat de tipologies també. Les divisions que fa, les fa seguint les lletres de l'abecedari, d'aquesta manera, ho fa implícit també al promptuari. Al promptuari detalla amb més o menys precisió la matèria de la documentació, donant noms i dates i fent un resum.

1.5. Interès de l'Arxiu del Rector

La singularitat d'aquesta secció és la de tenir un instrument de descripció del segle XIX que es correspon gairebé íntegrament amb un volum important de documentació, i aquesta és la seva particularitat, doncs avui dia, per desgràcia quan trobes un llibre mestre difícilment trobes la documentació relacionada, i quan trobes la documentació s'ha perdut el llibre mestre. En aquest cas tenim les dues peces i cal seguir preservant-les com a una peça única.

Aquest tret diferencial que trobem a Mataró, és destacable, doncs estic bastant convençuda de que aquest fet es deu a l'aparició del promptuari de Pau Sanmartí, doncs és ell qui dona

¹⁰ *Ibid.* *Índice de lo que conte lo present Llibre Promptuari; i recopilació de materias.* Pàg 216. 1813. MASMM

un estat privilegiat a aquesta documentació fent-la objecte del seu estudi separant-la de la resta. Potser aquest fet es deu una mica a la casualitat i realment la seva intenció no era la de diferenciar, però finalment això és el que ha passat, la documentació que prové dels rectors de la parròquia de Santa Maria de Mataró, està a banda de la documentació provinent de la comunitat de preveres o de la resta de documentació administrativa de l'església que no depenia directament del rector. Aquest fet es deu a que durant el segle XIX, la documentació que veien inventariada al promptuari es guardava tota en un dels armaris de la rectoria. Sanmartí va decidir que aquesta informació s'havia d'ordenar per tal de que els futurs rectors de Santa Maria tinguessin un accés molt més ràpid a la informació que necessitessin o que volguessin consultar. I no se'ns ha d'oblidar el detall de que aquest promptuari es va realitzar en un espai de temps en el que el càrrec del rector de Santa Maria estava ocupat per cap rector.

2 Tractament arxivístic

Seguidament començarem a parlar sobre la segona part del treball, com enfrontar la descripció arxivística de la documentació de l'Arxiu del Rector, custodiada al Museu Arxiu de Santa Maria.

Al tractar-se d'una associació sense ànim de lucre, es sobreentén que sigui una institució que no disposa d'un cert capital com podria ser qualsevol altre entitat arxivística més gran. El Museu Arxiu es sustenta de dues subvencions rebudes, una del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i una altra del Patronat de Cultura de Mataró, les quals no donen per disposar de gran suport tecnològic ni d'altres comoditats.

Tot i així, crec que la documentació que es custodia al Museu Arxiu és de vital importància per a la conservació de la memòria històrica de la ciutat, doncs es conserva moltíssima documentació molt antiga que per exemple en temes de genealogia és molt i molt útil, doncs es custodien gairebé íntegres des de el segle XIII els llibres sacramentals de la parròquia. I ara per ara només m'estic referint a documentació de titularitat eclesiàstica, doncs també trobem documentació patrimonial i notarial molt interessant i molt útil per a conèixer el passat de Mataró i de part del Maresme.

Opino que seria més que encertat que el Museu Arxiu tingués l'oportunitat de descriure si més no els seus fons més importants i que aquests poguessin estar a l'abast de l'usuari via web. Penso que seria quelcom molt bo de cara a la promoció del Museu Arxiu fora i dins de la ciutat de Mataró, però també seria força interessant per donar a conèixer als mataronins tot el que allà es conserva i la rellevància històrica de la documentació, ja que al tractar-se d'un arxiu petit, possiblement la història que es conserva per molts sigui desconeguda.

És important promocionar els petits arxius de Catalunya, molts dels quals segurament es troben en la mateixa situació que es troba el de Santa Maria, falta de recursos econòmics, falta de suport tecnològic per poder treballar amb la documentació, etc. És molt evident que el Museu Arxiu és un arxiu històric, dedicat a la recerca històrica de l'investigador a través de la pròpia documentació, sense disposar de gaire informació dels seus fons en altres suports. Una solució seria potenciar aquest arxiu i obrir-lo al món, fent accessibles als usuaris la descripció arxivística dels seus fons més destacables a través d'internet. Jo amb aquest projecte només estic fent una petita aportació, una petita prova pilot per mirar de veure si fent servir el programa ICA-AtoM, del qual parlarem més endavant, i aplicant-lo a una de les seccions més importants del Museu Arxiu com és l'Arxiu del Rector, agrada als membres de la institució i la veuen útil, si això succeís, el Museu Arxiu estaria online, i es donaria a conèixer, donant a conèixer als usuaris una de les seves joies, l'Arxiu del Rector.

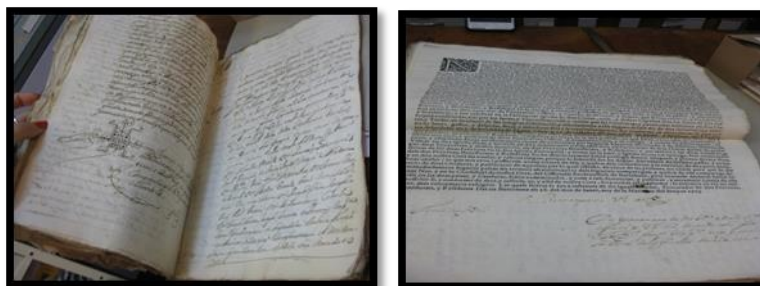
2.1 Estat de la documentació

La documentació que destinem a estudi es compon d'un total de vint-i-sis capses, uns tres metres lineals, en les quals es troben repartits els trenta set lligalls que conformen l'Arxiu del Rector.

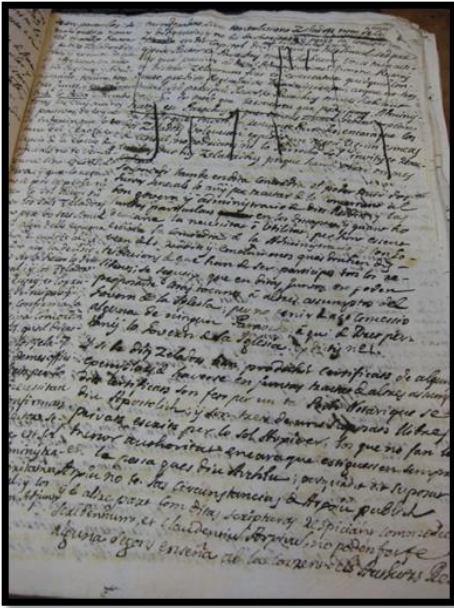
Il·lustració 2, 3 i 4: Unitats d'instal·lació i mostra de la documentació

El punt a favor a l'hora de tractar aquesta documentació, és que un cop revisades totes les capses que contenen la documentació de l'Arxiu del Rector descrita al promptuari, veiem que es troba en molt bon estat de conservació. L'ordre que se li va donar i que encara conserva avui dia, com ja s'ha comentat prèviament, és el que se li va donar arrel del promptuari, tant quan aquesta eina es va escriure, com quan va ser retrobada junt amb la documentació.

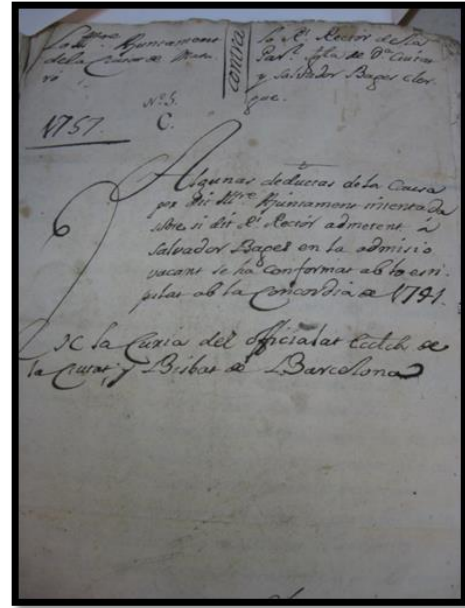

Il·lustració 5: Mostra de documentació del plech/ lligall 5

La documentació que trobem a les capses és gairebé tota de suport paper, però també trobem pergamins i llibres folrats amb tapes de pergamí, o sense tapes i que són de diferents mesures, carpetes fetes a mà o llibretes cosides. Els formats també són des de petits formats com llibretes, passant per diferents formats de fulls cosits, fins a petites carpetes fetes a mà de l'època, també trobem llibres de diferents formats fins arribar a mida pòster, com el que trobem per exemple en unes directrius de la inquisició realitzades sobre pergamí.

II-il·lustració 6 : Exemple documentació

II-il·lustració 7: Exemple de documentació

Com ja he dit la conservació és molt bona, però cal fer especial menció a certs documents on la tinta ferrosa fa que la lectura sigui difícil i en casos impossible, per sort, gràcies al promptuari sabem de què tracten aquests documents que han esdevingut ferrosos al llarg dels anys, de no ser per aquest instrument de descripció, avui dia resultaria bastant difícil saber que hi diu.

2.2 Com tractem l'Arxiu del Rector? Com a sèrie tancada, signatura topogràfica o subfons?

Actualment, fruit d'una classificació més aviat provisional i creada ja fa bastant de temps, trobem que l'Arxiu del Rector penja del grup de sèries *ESG.2.- Administració de l'església. Govern*¹¹. En aquest grup de sèries trobem la documentació que ara mateix m'ocupa, però també trobem la documentació que es va produir posteriorment pels caps de la parròquia, és a dir, per rectors i vicaris. *Administració de l'església. Govern*, és un grup de sèries perquè abraça la documentació que trobem a l'Arxiu del Rector, però a més també abasta tota la documentació produïda fins a gairebé els nostres dies pels caps de l'església en l'exercici de les seves funcions.

Un dels fets interessants de l'Arxiu del Rector, és que la documentació que hi trobem sobrepasa els límits del govern de l'església, que és el grup de sèries sota el qual està vinculat. L'Arxiu del Rector engloba documentació que té a veure amb les funcions de cap

¹¹ Veure apartat 1.2 *La parròquia de Santa Maria de Mataró. Producció de la documentació parroquial i conservació*. Veure el quadre de classificació *ESG.2.- Administració de l'església. Govern*. pàg. 17

de l'església que desenvolupa el rector, sí, però també trobem documentació administrativa, documentació notarial, com testaments vinculats a fundacions o causes pies, trasllats de causes, escriptures de compra-venda, etc. també trobem documentació personal dels rectors, com correspondència o el cas del *Directorio del Parroco*¹², escrit que relata quins són els privilegis i deures dels rectors de Santa Maria i que va ser realitzat per Damià Sumalla, un dels rectors més qüestionat i controvertit de Santa Maria i sobre el qual s'han realitzat molts estudis i escrits. Ja sigui per aquests motius o no, la singularitat que trobem a l'arxiu parroquial de Santa Maria, és que a l'*Arxiu del Rector* se li ha donat un tractament a banda de tot el que és la documentació parroquial.

Aquest fet, converteix la classificació i ordenació de l'Arxiu del Rector en un fet singular si ho comparem amb la resta d'arxius parroquials. Des del Museu Arxiu de Santa Maria, sempre s'ha considerat a l'Arxiu del Rector com a quelcom a banda de la resta de la documentació pel fet de que a més a més, aquesta documentació compta amb un instrument extra que ha servit per a poder donar-li un ordre i per a saber de què tracta aquesta documentació a partir de la identificació de cada un dels trenta set plecs que el conformen. Val a dir però, que si Pau Sanmartí no hagués fet aquest aplec de la documentació pròpia dels rectors, segurament avui dia no estaríem parlant d'aquest tema, doncs segurament i tal com he pogut observar en altres arxius amb fons parroquials, la documentació de la rectoria formaria part d'alguna de les sèries del fons parroquial de Santa Maria, tal i com ha succeït amb la documentació dels rectors posterior a 1814.

Si ho comparem amb altres fons parroquials, com per exemple el fons parroquial de Vic, els rectors no tenen un espai destacat de la resta de la documentació parroquial, normalment la documentació de la rectoria està inclosa dins de la documentació administrativa de la parròquia no establint cap diferència entre la producció total de la parròquia. Més o menys passa el mateix a l'arxiu parroquial de Tarragona, on la documentació de la rectoria té un subapartat dins de la secció d'hisenda de la totalitat del fons parroquial.

Com ja s'ha comentat en línies superiors, la documentació de la rectoria de Mataró posterior a 1814 també la trobem ingressada al Museu Arxiu de Santa Maria, però trobem que aquesta documentació ha patit un tractament i una ordenació diferent de la documentació que s'havia produït anteriorment. Per començar, la resta de documentació pren un altre nom: Documentació dels Rectors. En aquestes capses el que es troba és la documentació personal dels rectors, tal com correspondència o papers personals d'ells. La resta de documentació, la que té a veure amb el desenvolupament de les seves funcions, ha estat i

¹² El *Directorio del Parroco*, començat a escriure per Damià Sumalla el 22 de Novembre de 1780, després va ser continuat pel seu successor en el càrrec Francisco Verneda a partir de 1807. El cerquem al lligall 36 de l'Arxiu del Rector. MASMM

és organitzada amb altres criteris, seguint un quadre de classificació funcional. Aquest fet és clarament diferenciador, a la secció Arxiu del Rector, ho trobem tot unit i descrit en un llibre mestre. Sigui com sigui, el que és segur és que s'ha de deixar constància de que l'Arxiu del Rector és una part del fons parroquial de Santa Maria si més no, per a donar un sentit a la totalitat de la documentació produïda a la parròquia, a nivell històric, però també a nivell intel·lectual i de recerca, de l'usuari o investigador, doncs aquest fet podria despistar molt a l'interessat.

Tot i això, l'Arxiu del Rector ha de ser descrit i per a fer-ho cal donar-li un nivell de descripció que sigui correcte i que s'adapti a les característiques que ofereix la documentació¹³. Una de les opcions podria ser que la documentació de l'Arxiu del Rector es podria mirar d'incloure dintre de la classificació intel·lectual de les sèries que s'han conformat amb posterioritat per conformar el fons parroquial de Santa Maria. S'ha de mirar sempre de no trencar la sintonia i periodicitat de la totalitat del fons parroquial, però crec que prendre aquesta decisió no està a les meves mans avui dia, i d'altra banda, em reitero, l'Arxiu del Rector sempre ha estat considerat com quelcom a banda de la resta, per tant aquesta opció ara per ara, queda descartada.

Finalment s'ha arribat al plantejament de tres possibles opcions que permetin encabir la documentació de l'Arxiu del Rector en el nivell de descripció adequat per tal de poder procedir a la seva descripció seguint els criteris arxivístics d'avui dia.

La primera opció és la de considerar l'Arxiu del Rector com a una sèrie tancada, que engloba la documentació dels rectors aplegada per Pau Sanmartí. Aquesta sèrie queda tancada al 1814, any en que es finalitza la redacció del promptuari.

OPCIÓ 1: Considerar l'Arxiu del Rector com una sèrie tancada i descriure cada unitat documental. Aquest fet implicaria que s'hauria de deixar constància de que hi ha documentació pertanyent a les sèries del fons parroquial que no la trobem amb la resta de documentació perquè s'ha decidit deixar aquesta sèrie com a tancada a banda de la resta de la documentació. Quan es descriguessin les sèries que es troben fora de l'Arxiu del Rector, s'hauria de deixar constància de que es podria cercar documentació relacionada amb aquesta sèrie en les capses d'Arxiu del Rector. Si això es fa, es cau en el risc de que la totalitat del fons parroquial es vegi dividida en dos blocs, quan en realitat podrien ser un. És per aquest motiu que si es fa la descripció de la documentació de l'Arxiu del Rector diferenciada de la resta, s'ha de deixar molt i molt clara aquesta singularitat de cara al futur

¹³ "(...) existeix una gradació jeràrquica d'organització en funció de la qual s'ha de desenvolupar la pràctica descriptiva multinivell. A cada nivell de descripció li corresponen unes normes pròpies, a partir de l'aplicació de les quals ha de resultar un instrument de descripció que ens aporti una informació també qualitativament específica". La Norma de descripció Arxivística de Catalunya: C) Nivells de descripció. NODAC, pàg. 22

usuari. Si aquesta opció es dués a terme, es crearia un índex de matèries per tal de poder indexar la documentació i poder cercar-la a través d'una o més matèries concretes.

La segona opció seria tractar també com a sèrie l'Arxiu del Rector, però deixar constància expressa de que forma part de la resta de documentació del fons parroquial, intentat lligar-la a través d'una signatura topogràfica amb la documentació produïda pels rectors després de 1814.

OPCIÓ 2: La segona opció seria la de considerar l'Arxiu del Rector com una signatura topogràfica i una ordenació física. Aquest fet implicaria el de descriure la documentació de l'Arxiu del Rector d'acord amb un hipotètic quadre de classificació actual de la parròquia de Santa Maria. Es donaria la informació de que la documentació que s'està descrivint forma part de l'agrupació coneguda com Arxiu del Rector i aquest fet es pot detallar i explicar a la història arxivística de cada unitat documental descrita. S'hauria de fer referència al nivell superior del qual penja l'Arxiu del Rector, el Fons Parroquial. També s'hauria d'incorporar la signatura topogràfica, que podria ser AR+ número de caps. També es podria elaborar un inventari topogràfic per deixar constància de l'ordenació que se li havia donat a la sèrie durant aquest segle XIX. Aquesta opció la descartem perquè no existeix encara un quadre de classificació definitiu per al fons parroquial de Santa Maria.

La tercera opció és la de donar a l'Arxiu del Rector la categoria de subfons. Revisant la documentació es pot identificar un productor, la rectoria de Santa Maria, els rectors que s'han anat succeint des de 1224. Tota la documentació que trobem té a veure d'una manera o altra amb el dia a dia dels rectors, ja sigui en el seu dia a dia personal o en el desenvolupament de les funcions del seu càrrec.

OPCIÓ 3: Donar la categoria de subfons a l'Arxiu del Rector. Si revisem la documentació que trobem dins de les capses, veiem que tot el que s'ha produït té a veure d'una manera o altre amb l'activitat dels rectors de Santa Maria, ja sigui a nivell personal d'ells, com pot ser la correspondència rebuda i enviada, com a nivell de desenvolupament de les funcions a les quals havien de respondre. Els rectors a Santa Maria estan documentats des de l'any 1224 i s'han anat succeint fins als nostres dies. En la documentació que tractem trobem tots aquells documents que podien ser importants per a seguir desenvolupant el càrrec de rector. Per tant, no seria descabellat donar a l'Arxiu de Rector la categoria de subfons. Aquest subfons el trobaríem supeditat al fons parroquial de Santa Maria. L'Arxiu del Rector és una secció que com ja hem comentat prèviament ocupa uns 3 metres lineals de superfície de l'Arxiu. Està ubicat físicament amb la resta de documentació que forma part del fons parroquial de Santa Maria de Mataró. Si finalment considerem l'Arxiu del Rector com a un

subfons, s'haurà de crear un quadre de classificació per tal de poder mostrar de la manera més entenedora possible què és el que hi ha dins d'aquestes capsos.

Donat aquest cas i arrel de parlar amb els membres de l'arxiu, s'ha considerat que la millor opció per a dur a terme la descripció arxivística de la secció és la de donar a l'Arxiu del Rector una categoria diferenciada de la resta de la documentació parroquial, donant-li el tractament de subfons.

Basant-nos en el que diu la Norma de Descripció Arxivística de Catalunya, la NODAC, *<<Per identificar l'existència d'un subfons s'han de donar dues condicions bàsiques. D'una banda, el subfons sempre ha de raure o formar part d'un fons, és a dir, ha de resultar notori que n'és una part que no en pot ser extreta sens perjudici tant del fons com del mateix subfons. D'una altra banda, s'ha de tractar d'una agrupació documental, més o menys diversificada, dotada de coherència interna o identitat documental pròpia, la qual derivi de l'existència d'un productor. En conseqüència, el seu tractament arxivístic correcte, preservador del principi de provenença i de l'ordre originari, ha de reflectir-ne la seva singularitat intrínseca>>*.¹⁴ L'Arxiu del Rector aconsegueix aquests dos requisits.

Però a més a més, d'una altra banda, si li donem aquest tractament observem que l'Arxiu del Rector adquireix molta més visibilitat de la que tenia fins ara i de la que tindria si li donéssim el tractament de sèrie, relegant-lo a un grup de sèries. El fet de donar-li el nivell de subfons implica treballar amb un quadre de classificació únic i específic per a l'Arxiu del Rector, fet que encara fa més visible el contingut funcional de la documentació. Una altre apreciació és que al donar la categoria de subfons a l'Arxiu del rector, la classificació actual de la documentació dins del quadre de classificació del fons parroquial també haurà de canviar, doncs un subfons no pot estar supeditat a un grup de sèries, doncs jeràrquicament té una categoria superior i aquest fet seria incorrecte. Per tant donem a l'Arxiu del Rector una posició jeràrquica superior a la de la resta de documentació del fons parroquial de Santa Maria però sense desvincular-ho d'ell. En tot cas, sí que penso que s'hauria de revisar la classificació en general del fons parroquial, i revisar i/o refer la classificació provisional del fons de la parròquia de Santa Maria de Mataró.

2.3 Identificació de la documentació

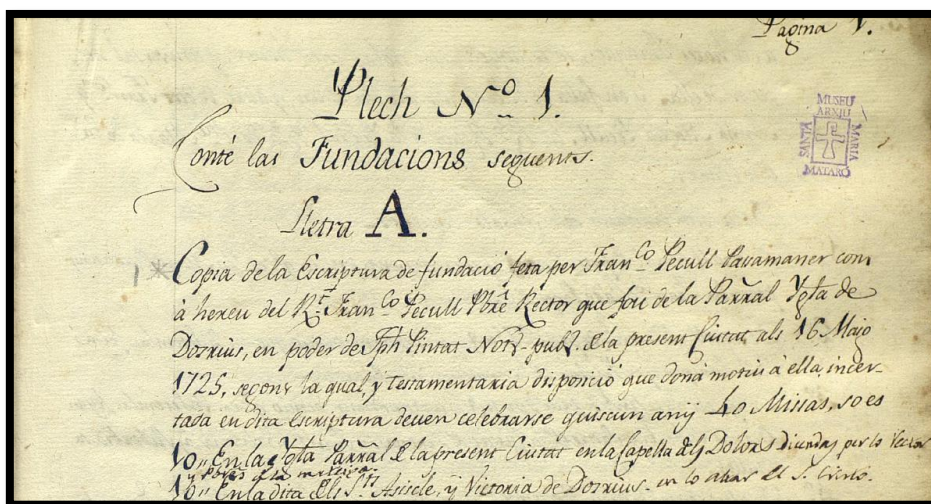
A l'hora d'identificar les sèries m'he basat en el promptuari. En el promptuari ja es deixa ben clar que a Pau Sanmartí li hagués agradat ajuntar tota la documentació de la mateixa "substància", però que per a això hauria d'haver desmembrat els lligalls i llibres i que

¹⁴ VV.AA. NODAC. Norma de Descripció Arxivística de Catalunya. Pàg 20

aquests estaven cosits, fet pel qual va decidir que era millor no trencar aquest ordre que algú havia donat prèviament a la seva arribada.

Aquest fet però, no es dona en els trenta set lligalls, però sí que passa en alguns. En els plec que això no succeeix és en els que trobem tots els documents pertanyents a una mateixa tipologia documental, El fet de que aquest cas es donés m'ha facilitat molt la feina, doncs només amb el títol ja podia identificar la matèria tipologia sense gaires problemes, tot i que també calia revisar la documentació per veure si realment tots els documents pertanyen a la mateixa tipologia documental. Un exemple seria el cas del primer plec o lligall:

“PLECH 1: Conté les FUNDACIONS següents: [...]”¹⁵

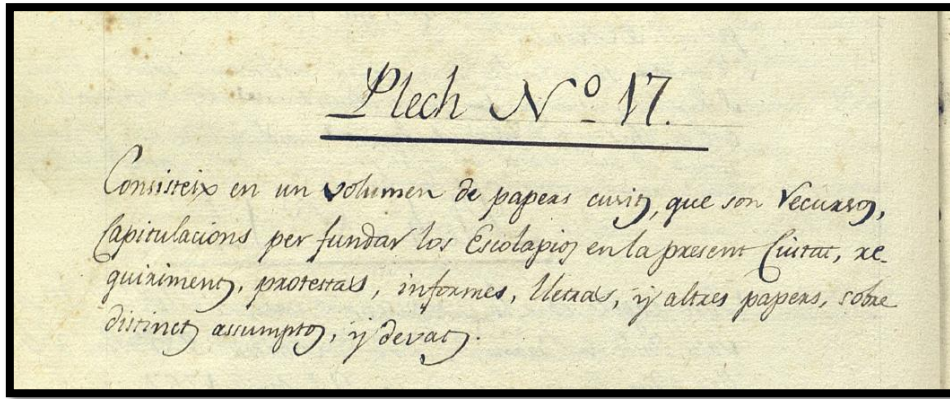
II-Iustració 8: Promptuari. Enunciat del que conté el Plech 1

Però en altres casos, m'ha resultat més difícil, doncs per identificar les tipologies m'he hagut de revisar molt més a fons tots els documents i el promptuari per poder identificar la tipologia documental o sèrie, doncs sovint al promptuari la informació era bastant ambigua. Per donar un exemple:

“PLECH 17: Consisteix en un volumen de papers cusits, que són recursos, capitulacions per fundar los Escolapios en la present Ciutat, requeriments, protestas, informes, lletres y altres papers, sobre distincts assumptos y devats”¹⁶

¹⁵ SANMARTÍ, Pau: Promptuari., pàg.3, 1813. MASMM

¹⁶ Íbid. Pàg. 42, 1813. MASMM

II-lustració 9: Promptuari. Enunciat del que conté el plech 17

Un cop s'ha estudiat i identificat la documentació, procediré a la realització del quadre de classificació, donat a que al tractar-se d'un subfons, cal que aquest tingui una classificació per tal de que a simple vista es puguin reconèixer les funcions del productor, en aquest cas els Rectors de Santa Maria i el motiu pel qual produïen la documentació en l'acompliment de les seves funcions.

2.4 Quadre de Classificació

Al decidir tractar l'Arxiu del Rector com a un subfons es dona el cas de que seria recomanable realitzar un quadre de classificació per tal de deixar constància a l'usuari i/o investigador del que pot cercar i trobar revisant la documentació.

Tot i que la documentació dels rectors s'ha perllongat en el temps més enllà de l'aparició del promptuari, no ha estat encabida, tractada ni classificada com la de l'Arxiu del Rector.

Per a la documentació que joestic tractant, m'he centrat molt en l'instrument de descripció, el promptuari, per tal de revisar la documentació de l'arxiu i començar a fer descripció amb ICA-AtoM, però prèviament m'ha servit per tal d'identificar de bona manera què és el que trobem a l'Arxiu del Rector i com podem classificar-ho per tal de deixar-ne constància i facilitar la cerca a l'usuari.

Per a realitzar la identificació de les diverses matèries i tipologies documentals, m'he basat prèviament en l'estudi d'altres fons parroquials i de les seves classificacions. Gràcies a això m'he familiaritzat bastant amb algunes terminologies pròpies de la documentació eclesiàstica que no coneixia prèviament.

Realment aquest fet m'ha suposat una complicació, doncs comparant la documentació que omple la secció de l'Arxiu del Rector amb quadres de classificació sobre fons parroquials, com per exemple el quadre de classificació de l'Arxiu Episcopal de Vic, el de l'Arxiu Històric

Arxidiocesà de Tarragona o el de l'Arxiu Eclesiàstic de Bagà, m'he adonat que no hi ha cap subdivisió específica per a la documentació dels rectors. Per exemple, a l'Arxiu Episcopal de Vic, la documentació de la rectoria es troba dins de la secció anomenada *Administració de l'església*. En el de Bagà, trobem una subsecció anomenada *Normativa interna i Govern* que penja d'una secció anomenada *Organització* i que pertany a la secció anomenada *Comunitat de Preveres*. En el de Tarragona, la rectoria penja d'una subsecció anomenada *Hisenda* que a la seva vegada penja de la secció dita *Església i culte*, en aquest cas la documentació de rectoria pren el nivell de sèrie.

Al donar-li el tractament de subfons, caldrà revisar la classificació del fons parroquial de Santa Maria, doncs veiem que l'Arxiu del Rector estava subordinat a un grup de sèries. Ara, com té una categoria superior, també s'haurà de canviar el seu codi de referència dins el marc de classificació, però això és quelcom que ara per ara no es solucionarà en aquestes línies. El que sí que he fet, és donar-li un codi de referència provisional, *ESG.0.- Arxiu de Rector*, en comptes de *ESG. 2.1.- Arxiu del Rector* que supeditava la documentació a un grup de sèries, però tot això caldrà solucionar-ho amb els membres de l'arxiu, com ja he anunciat, és quelcom a mode provisional per tal de poder prosseguir amb la descripció.

Entre la documentació de l'Arxiu del Rector, he cercat molta documentació de caire molt divers: notarial, econòmica, administrativa, de govern, personal, d'inventariat, etc. per tant com ja he comentat prèviament, trobem que aquesta documentació sobrepassa els límits i és necessari un quadre de classificació que detalli en certa manera les diferents tipologies en funció de les que tracten i s'apleguen els documents.

Finalment he fet tres grans divisions sota els quals es registraran les series i subsèries a partir de les quals es distribuiran les unitats documentals que conformen l'Arxiu del Rector. Aquestes tres divisions les he detallat una mica per tal de guiar el lector sobre el que hi podrà cercar i per tal de separar millor un tipus de documentació d'una altra. He optat per donar una classificació alfanumèrica per tal de distingir cada un dels tres blocs documentals a partir de la lletra i seguida d'una numeració correlativa de les sèries i les subsèries.

FONS: SANTA MARIA DE MATARÓ

SUBFONS: ARXIU DEL RECTOR

A.Parroquial: S'encabirà la documentació que té a veure amb la organització de l'església i amb l'economia de la parròquia i el patrimoni del rector. Sota aquesta categoria també s'encabirà la documentació sobre els registres de la parròquia.

A01.1. Església i culte. Organització

A01.1-01 Privilegis i ordinacions

A01.1-02 Correspondència

A01.1-03 Memorials

A01.2. Església i culte. Hisenda

A01.2-01 Patrimoni

A02.1. Registres Parroquials. Ordinaris

A02.1-01 Visites Pastorals

A03.1. Administracions Autònomes. Causes Pies

A03.2. Administracions Autònomes. Marmessories

B.Comunitat de Preveres: Sota aquesta subdivisió s'encabirà la documentació relacionada amb els afers dels rectors i la comunitat de preveres, residents, admesos o beneficiats, de la parròquia de Santa Maria. Es troba documentació administrativa i documentació de govern i normativa interna

B01.1. Organització. Normativa interna i Govern

B01.1-01 Concòrdies

B01.2. Organització. Fundacions i Beneficis

B02.1. Economia. Ingressos

B02.1-01 Censals, fundacions

B02.1-02 Pabordia

B02.1-03 Àpoques

B02.2. Despeses

B02.2-01 Distribucions

C.Oficialitat: cerquem tota la documentació relacionada amb els plets entre el rector de la parròquia i la comunitat de preveres de Santa Maria o amb administracions o particulars externs a la parròquia. Molts d'aquests plets i sentències anaven a parar a la cúria per tal de trobar resolució, fel pel qual també cerquem aquí aquesta documentació.

C01.1. Parròquia. Processos

C01.1-01 Informes

C01.1-02 Interns

C01.1-03 Externs

C01.2. Parròquia. Informes i estadística

C01.2-01 Informes a les autoritats

C02.1. Cúria. Processos

C02.1-01 Informes

C02.1-02 Interns

C02.1-02 Externs

2.5 Les regles de descripció arxivística: la ISAD (G) i la NODAC

La ISAD(G)¹⁷ es pot utilitzar per a la descripció de documents independentment del seu suport. Es tracta d'una regla aplicable a la documentació que ja ha estat definida com a documentació històrica o d'arxiu, i és a partir d'aquest moment quan es recomana aplicar la descripció segons la ISAD(G). Tot i això, també es pot aplicar aquesta regla en fases prèvies a la conservació permanent. La ISAD(G) conté vint-i-sis elements que poden omplir-se en una sola descripció, però d'aquests vint-i-sis elements tant sols sis són estrictament necessaris i s'han d'omplir independentment del nivell de descripció (fons, subfons, sèrie, subsèrie, UDC i/o UDS). Tot i que aquests sis camps seran obligatoris per a qualsevol descripció reeixida per la ISAD(G), depenent del tipus d'unitat de descripció es necessitaran més o menys camps per definir la descripció. En el cas de descriure a nivell de fons i de

¹⁷ "La ISAD(G), és un conjunt de regles generals de descripció arxivística que tenen com a objectiu garantir la formulació de descripcions compatibles, apropiades i que s'expliquin per elles mateixes, el de facilitar la recuperació i l'intercanvi d'informació sobre documentació, alhora que permetre compartir dades d'autoritats i possibilitar la integració de les descripcions e diferents arxius en un sistema d'informació unificat. A més a més, en la seva condició de regles generals, aquestes estan pensades per ser aplicades àmpliament a totes les descripcions de documents dels arxius, independentment de la naturalesa o volum de la unitat de descripció ".QUÍLEZ MATA, Júlio Luís. "L'aplicació de la norma ISAD(G) als fons parroquials de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona". Lligall. Revista Catalana d'Arxivística, núm. 15 (1999). p. 266-267

subfons, els camps obligatoris són més d'aquests sis, però en la resta de nivells únicament omplim els sis camps obligatoris en tindriem prou, tot i que sovint es recomana que s'ompli algun més d'aquests nivells per tal de donar més informació a l'usuari.

Al tractar-se de descripció multinivell (descripció jerarquizada partint del nivell de fons), s'han de tenir en compte quatre regles que ens facilita la ISAD(G) i que estan destinades a aquesta descripció multinivell. La primera d'aquestes regles es que s'ha de descriure des d'allò general fins allò particular (representar el context i estructura del fons i les parts que l'integren), s'ha de donar la informació adequada segons el nivell de descripció (representar exactament el context i contingut de la unitat de descripció), la vinculació de les descripcions (consignar la posició que ocupa la unitat de descripció dins la jerarquia) i la no repetició de la informació (evitar la informació redundant en les descripcions arxivístiques jeràrquicament relacionades)¹⁸.

La NODAC¹⁹ sorgeix per a normalitzar la descripció arxivística a Catalunya, sorgeix de la cooperació entre el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i l'Associació d'Arxivers de Catalunya, que decideixen encarregar a un grup d'arxivers l'elaboració d'una norma nacional catalana de descripció basant-se en la Norma ISAD(G).

Com veurem més endavant, la NODAC també es desenvolupa mitjançant set àrees d'informació descriptiva, que són les mateixes que proposa la regla ISAD(G), i no és un format de descripció, per tant *<<...no determina l'ordre ni la forma de presentació dels elements a l'hora de fer la descripció (formats d'entrada), o bé a l'hora de comunicar-la (formats de sortida). Tampoc no és un format de codificació [...] i per tant no estableix codis ni convencions per identificar i caracteritzar els elements de la descripció o el seu contingut de cara a permetre'n l'intercanvi o la manipulació automatitzades.>>*²⁰

Els nivells de descripció en la NODAC són lleugerament diferents als de la ISAD(G). Aquests diferents nivells de descripció són: fons, subfons, grup de sèries, sèrie, unitat documental composta, unitat documental simple i unitat d'instal·lació.

¹⁸ Extret de ISAD(G) Norma General de Descripción Archivística, Consell Internacional d'Arxius. 1999 (pàg 17)

¹⁹ "La norma de descripció arxivística de Catalunya (NODAC), és l'instrument creat per desenvolupar la Norma ISAD(G), per fer-la compatible amb altres normes específiques i per adequar-la a la realitat dels arxius de Catalunya [...] La NODAC esdevé, doncs, l'eina que els arxius catalans han d'utilitzar per a l'elaboració de les descripcions arxivístiques" VV.AA. NODAC

²⁰ VV. AA., NODAC, prefaci. Pàg 3 i 4. 2006

2.5.1 Camps obligatoris i recomanables²¹

En la NODAC els elements de descripció s'agrupen en set àrees d'informació:

1.Àrea d'identificació: on s'inclourà la informació essencial per identificar la unitat de descripció

Codi de referència

Nivell de descripció

Títol

Data(es)

Volum i suport

2.Àrea de context: on s'inclourà la documentació per identificar l'origen de la documentació

Nom del(s) productor(s)

Història dels productors

Història arxivística

Dades sobre l'ingrés

3.Àrea de contingut i estructura: on s'inclourà la informació que determina la temàtica de la documentació i el seu arxivament

Abast i contingut

Sistema d'organització

Informació sobre avaluació, tria i eliminació

Incrementos

4.Àrea de condicions d'accés i ús: s'inclourà la informació sobre la disponibilitat o no de la documentació

Condicions d'accés

Condicions de reproducció

Llengües i escriptures dels documents

²¹ Íbid. Taula dels elements obligatoris, Recomanables i opcionals, pàg 34

Característiques físiques i requeriments tècnics

Instruments de descripció

5.Àrea de documentació relacionada: s'inclourà informació sobre documentació que pot tenir relació amb la unitat de descripció

Existència i localització dels originals

Existència i localització de reproduccions

Documentació relacionada

Bibliografia

6.Àrea de notes: on s'inclourà la informació complementària o que no tingui cabuda en cap dels altres nivells de la descripció però que per a l'arxiver és important

Notes

7.Àrea de control de la descripció: es donaran les dades de la persona que ha realitzat les descripció, especificant la normativa aplicada i la data de la descripció

Autoria i dates

Fonts

Regles o convencions

2.6 L'eina de descripció: ICA-AtOM

Com ja he dit abans, aquesta secció de l'arxiu és molt consultada, i no només a nivell local, sinó a nivell de tota Catalunya. És molt important perquè és molt rica en informació de l'època i perquè sobretot, compta amb un llibre mestre que facilita el contingut de cada un dels documents que conformen l'Arxiu del Rector. Per al Museu Arxiu és una documentació molt preuada, que juntament amb el conjunt dels llibres sacramentals de Santa Maria, es podria dir que són les joies de l'arxiu.

Al tractar-se d'una de les seccions més importants i consultades del Museu Arxiu de Santa Maria, des de la seva direcció es plantejaven el fet de que caldria un instrument de descripció que facilités la consulta de la documentació a l'usuari i és d'aquí d'on sorgeix la proposta de fer servir l'ICA-AtOM com a instrument de descripció per a l'Arxiu del Rector.

Es tracta d'una eina que funciona a la perfecció per a la descripció de documentació històrica, i l'Arxiu del Rector s'adapta molt bé a aquest requisit. La possible implantació

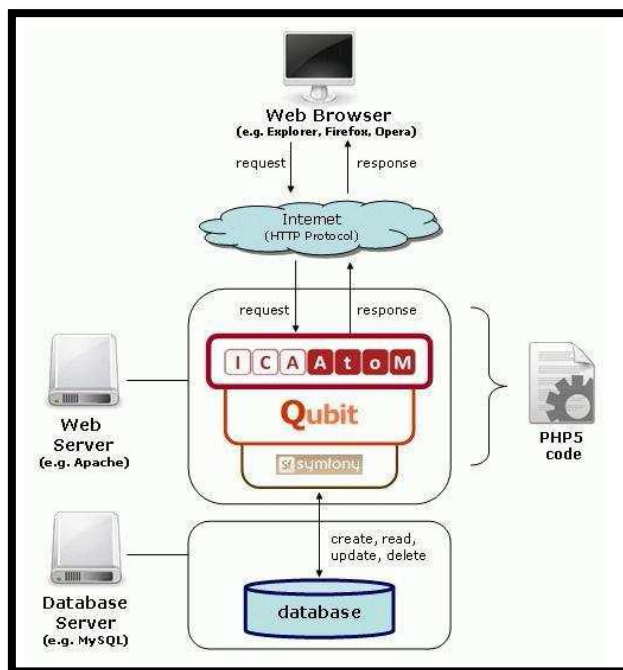
d'aquest programa en una institució com el Museu Arxiu de Santa Maria seria del tot encertada, atès que és un centre que acull moltíssima documentació històrica de la ciutat de Mataró i de bona part de la comarca del Maresme que es podria donar a conèixer mitjançant la seva descripció amb disponibilitat online.

L'eina de descripció arxivística ICA-AtoM, neix com a projecte del Consell Internacional d'Arxius per tal de proporcionar un software de llicència lliure que permeti a les institucions difondre els seus fons d'arxius en web. ICA-AtoM, és l'acrònim de *International Council on Archives – Acces To Memory*.

Aquest programa informàtic està basat en les regles internacionals de descripció arxivística, la ISAD(G), la ISAAR (CPF), la ISDIAH i la ISDF. Aquesta iniciativa de l'ICA neix amb l'objectiu de proporcionar de manera gratuïta un software de llicència lliure per a aquelles institucions que volen que els seus fons puguin ser accessibles des de la web. El programa permet realitzar una descripció multinivell, adaptant-se al model de descripció arxivística i a les normes reguladores que s'exigeix avui en dia. Fer servir ICA-AtoM és bastant senzill per a l'usuari i a més està traduït a varis idiomes, entre ells el català i el castellà. Qualsevol mena d'arxius pot beneficiar-se d'aquest programari i fer-lo servir com a sistema de descripció arxivística per als seus fons. Tècnicament el software ha estat desenvolupat per l'empresa canadenca Artefactual Systems, la qual també es la responsable del suport a la comunitat d'usuaris. ICA-AtoM s'inicia al juliol de 2008 amb la versió 1.0 beta i ha anat evolucionat al llarg d'aquests cinc anys.

Es tracta doncs d'un software de llicència de software lliure (GPL) que promou el lliure ús, modificació i distribució del codi font. La seva base tecnològica es basa en un framework o infraestructura digital de desenvolupament (Symfony) que funciona sobre: Apache (servidor web HTTP de codi obert), MySQL (sistema de gestió de base de dades relacional, multifilar i multiusuari) i PHP (llenguatge de codi obert adequat per al desenvolupament al web i incrustable en HTML).²²

²² ARAÑA CRUZ, Jonathan i HERRERA TEJADA, Clara., "ICA-AtoM, una buena herramienta para la difusión de los archivos en la web", Estudios y artículos. Ateneo de Madrid, 2011

II-lustració 10: Arquitectura de components d'ICA-AtoM

Aquest software s'adapta al nou model conceptual de descripció arxivística exigida per les normes que tenim avui dia. La seva estructura contempla camps per a recollir informació sobre: la documentació d'arxiu, agents, funcions, institucions arxivístiques, temàtica, indrets, etc.²³ Amb aquest nou model “cada una de les entitats podrà ser descrita mitjançant representacions independents però relacionades les unes amb les altres dins d'un sistema que eviti la repetició, millori la investigació i la recuperació de la informació”²⁴.

2.6.1 Experiència amb ICA-AtoM

Treballar amb ICA-AtoM està sent realment fàcil i agradable. És un programa que és molt senzill de fer anar. Els nivells de descripció estan clarament definits i la jerarquia queda molt marcada en tot moment. Si pel cas que fos, alguns dels camps que són obligatoris d'omplir segons el nivell de descripció no està omplert, el programa t'avisarà de l'error. Et dona l'opció també d'anar treballant i fent descripció sense la necessitat de pujar-ho a la web directament, és a dir, pots anar fent descripcions i a mesura que aquestes estiguin revisades hi ha l'opció de pujar-ho a internet, però si prefereixes no fer-ho per el moment et facilita l'opció de guardar les descripcions en borrador.

²³ Ibid.

²⁴ HEREDIA HERRERA, Antonia (2010): “La CNEDA: Un nuevo modelo conceptual de descripción archivística”. *Arch-e: revista andaluza de archivos*, nº 3 (junio 2010), p.167. Citat a l'Article de Jonathan Araña i Clara Herrera sobre ICA-Atom, 2011

Les descripcions que he dut a terme estan basades en la norma de descripció arxivística de Catalunya, la NODAC. Depenent del nivell de descripció la informació que s'ha d'encabir a les diferents àrees de descripció serà més o menys extensa. En aquest cas trobem dos descripcions extenses que assolixen gairebé tots els camps de les àrees de descripció que dona la NODAC. Aquestes descripcions són les del fons parroquial de Santa Maria de Mataró i la del nivell de subfons, on s'ha fet la descripció de l'Arxiu del Rector, conjunt informatiu que des de la institució se'm demana estudiar.

<p>Museu-Arxiu de Santa Maria de Mataró</p> <p>Productor(es)</p> <ul style="list-style-type: none"> Parròquia de Santa Maria de Mataró <p>Fondo</p> <ul style="list-style-type: none"> Fondo FP - Fons parroquial de Santa Maria de Mataró Subfondo ARX.REC - Arxiu del Rector (...) <p>Importar</p> <ul style="list-style-type: none"> XML CSV <p>Exportar</p> <ul style="list-style-type: none"> Dublin Core 1.1 XML EAD 2002 XML <p>Navegar</p> <ul style="list-style-type: none"> Descripció arxivística Registro de autoridad Instituciones archivísticas Funciones Materias 	<h2>Fondo FP - Fons parroquial de Santa Maria de Mataró (Borrador) </h2> <p>Àrea de identidad</p> <table border="1"> <tr> <td>Código de referencia</td> <td>MASMM FP</td> </tr> <tr> <td>Título</td> <td>Fons parroquial de Santa Maria de Mataró</td> </tr> <tr> <td>Fecha(s)</td> <td> <ul style="list-style-type: none"> 1297 - 2013 (Creación) </td> </tr> <tr> <td>Nivel de descripción</td> <td>Fondo</td> </tr> <tr> <td>Volumen y soporte</td> <td>49 metres lineals Suport paper i pergami</td> </tr> </table> <p>Àrea de contexto</p> <table border="1"> <tr> <td>Nombre del productor</td> <td>Parròquia de Santa Maria de Mataró</td> </tr> <tr> <td>Institución archivística</td> <td>Museu-Arxiu de Santa Maria de Mataró</td> </tr> <tr> <td>Historia archivística</td> <td>Els orígens de la parròquia de Santa Maria els trobem en temps de l'època alt-medieval. No sabem si a la mateixa localització on ara trobem l'església hi hagué el temple romà d'lluro, nom que tenia la ciutat de Mataró durant l'època romana. Al recinte de ... »</td> </tr> <tr> <td>Origen del ingreso o transferencia</td> <td>Conjunt documental conservat per la institució productora, la parròquia de Santa Maria, que des de l'any 1974 té delegades les funcions arxivístiques, mitjançant conveni, a l'associació Museu Arxiu de Santa Maria, institució que avui el custodia</td> </tr> </table>	Código de referencia	MASMM FP	Título	Fons parroquial de Santa Maria de Mataró	Fecha(s)	<ul style="list-style-type: none"> 1297 - 2013 (Creación) 	Nivel de descripción	Fondo	Volumen y soporte	49 metres lineals Suport paper i pergami	Nombre del productor	Parròquia de Santa Maria de Mataró	Institución archivística	Museu-Arxiu de Santa Maria de Mataró	Historia archivística	Els orígens de la parròquia de Santa Maria els trobem en temps de l'època alt-medieval. No sabem si a la mateixa localització on ara trobem l'església hi hagué el temple romà d'lluro, nom que tenia la ciutat de Mataró durant l'època romana. Al recinte de ... »	Origen del ingreso o transferencia	Conjunt documental conservat per la institució productora, la parròquia de Santa Maria, que des de l'any 1974 té delegades les funcions arxivístiques, mitjançant conveni, a l'associació Museu Arxiu de Santa Maria, institució que avui el custodia
Código de referencia	MASMM FP																		
Título	Fons parroquial de Santa Maria de Mataró																		
Fecha(s)	<ul style="list-style-type: none"> 1297 - 2013 (Creación) 																		
Nivel de descripción	Fondo																		
Volumen y soporte	49 metres lineals Suport paper i pergami																		
Nombre del productor	Parròquia de Santa Maria de Mataró																		
Institución archivística	Museu-Arxiu de Santa Maria de Mataró																		
Historia archivística	Els orígens de la parròquia de Santa Maria els trobem en temps de l'època alt-medieval. No sabem si a la mateixa localització on ara trobem l'església hi hagué el temple romà d'lluro, nom que tenia la ciutat de Mataró durant l'època romana. Al recinte de ... »																		
Origen del ingreso o transferencia	Conjunt documental conservat per la institució productora, la parròquia de Santa Maria, que des de l'any 1974 té delegades les funcions arxivístiques, mitjançant conveni, a l'associació Museu Arxiu de Santa Maria, institució que avui el custodia																		

<ul style="list-style-type: none"> Lugares Objetos digitales 	<p>Àrea de contenido y estructura</p> <table border="1"> <tr> <td>Alcance y contenido</td> <td>Documentació de titularitat eclesiàstica produïda per la parròquia de Santa Maria de Mataró, des del segle XIII a l'actualitat. La documentació parroquial s'ha conservat gairebé completa. Permet conèixer de forma íntegra el funcionament intern de la ... »</td> </tr> <tr> <td>Valorización, destrucción y programación</td> <td>Conservació permanent</td> </tr> <tr> <td>Accruals</td> <td>Aquest conjunt documental va incorporant documentació any rere any a partir de les transferències rebudes procedents del despatx parroquial</td> </tr> <tr> <td>Sistema de arreglo</td> <td>Fons parroquial organitzat en cinc grans seccions: ESG. Documentació d'església NOT. Documentació notarial PER. Pergamins MUS. Capella de música DIV. Documentació diversa La secció més important és la primera, la identificada amb el codi ESG. Aquesta es ... »</td> </tr> </table> <p>Àrea de condiciones de acceso y uso</p> <table border="1"> <tr> <td>Condiciones de acceso</td> <td>Lliure accés a la consulta</td> </tr> <tr> <td>Condiciones</td> <td>Reproducible mitjançant instantània directa sobre el document, i sense flaix. Els documents més antics del fons no es poden fotocopiar, degut a que els exemplars originals es podrien fer malbé. Alguns documents han estat digitalitzats. Possibilitat d' ... »</td> </tr> </table>	Alcance y contenido	Documentació de titularitat eclesiàstica produïda per la parròquia de Santa Maria de Mataró, des del segle XIII a l'actualitat. La documentació parroquial s'ha conservat gairebé completa. Permet conèixer de forma íntegra el funcionament intern de la ... »	Valorización, destrucción y programación	Conservació permanent	Accruals	Aquest conjunt documental va incorporant documentació any rere any a partir de les transferències rebudes procedents del despatx parroquial	Sistema de arreglo	Fons parroquial organitzat en cinc grans seccions: ESG. Documentació d'església NOT. Documentació notarial PER. Pergamins MUS. Capella de música DIV. Documentació diversa La secció més important és la primera, la identificada amb el codi ESG. Aquesta es ... »	Condiciones de acceso	Lliure accés a la consulta	Condiciones	Reproducible mitjançant instantània directa sobre el document, i sense flaix. Els documents més antics del fons no es poden fotocopiar, degut a que els exemplars originals es podrien fer malbé. Alguns documents han estat digitalitzats. Possibilitat d' ... »
Alcance y contenido	Documentació de titularitat eclesiàstica produïda per la parròquia de Santa Maria de Mataró, des del segle XIII a l'actualitat. La documentació parroquial s'ha conservat gairebé completa. Permet conèixer de forma íntegra el funcionament intern de la ... »												
Valorización, destrucción y programación	Conservació permanent												
Accruals	Aquest conjunt documental va incorporant documentació any rere any a partir de les transferències rebudes procedents del despatx parroquial												
Sistema de arreglo	Fons parroquial organitzat en cinc grans seccions: ESG. Documentació d'església NOT. Documentació notarial PER. Pergamins MUS. Capella de música DIV. Documentació diversa La secció més important és la primera, la identificada amb el codi ESG. Aquesta es ... »												
Condiciones de acceso	Lliure accés a la consulta												
Condiciones	Reproducible mitjançant instantània directa sobre el document, i sense flaix. Els documents més antics del fons no es poden fotocopiar, degut a que els exemplars originals es podrien fer malbé. Alguns documents han estat digitalitzats. Possibilitat d' ... »												

Il·lustració 11 i 12: Descripció a nivell de Fons

Esaged Búsqueda Búsqueda avanzada

- Rectoria de Santa Maria de Mataró

Fondo

- ▼ Fondo FP - Fons parroquial de Santa Mari...
- ▼ Subfondo ARX.REC - Arxiu del Rector (Bo...
- ▶ Serie A01.1 - Església i culte. Organitz...
- ▶ Serie A01.2 - Església i culte. Hisenda (...)
- ▶ Serie A02.1 - Registres parroquials. Ord...
- ▶ Serie A03.1 - Administracions Autònom...
- ▶ Serie A03.2 - Administracions Autònom...
- ▶ Serie B01.1 - Organització. Normativa In...
- ▶ Serie B01.2 - Organització. Fundacions ...
- ▶ Serie B02.1 - Economia. Ingressos (Bor...
- ▶ Serie B02.2 - Economia. Despeses (Bor...
- ▶ Serie C01.1 - Parroquia. Processos (Bo...

Importar

- XML
- CSV

Área de identidad

Código de referencia	MASMM FP-ARX.REC
Título	Arxiu del Rector
Fecha(s)	• 1362 - 1814 (Creación)
Nivel de descripción	Subfondo
Volumen y soporte	3 metres lineals 37 lligalls 26 u.i.

Área de contexto

Nombre del productor	Rectoria de Santa Maria de Mataró (1125 - 1814)
Institución archivística	Museu-Arxiu de Santa Maria de Mataró
Historia archivística	L'Arxiu del Rector, dit també de la "torreta" doncs havia estat instal·lat en una casa rectoral que així s'anomenava, és una entitat documental diferenciada de la resta de l'arxiu parroquial, bàsicament pel fet que correspon a una agrupació artificial ... »
Origen del ingreso o transferencia	L'Arxiu del Rector és un conjunt documental conservat per la institució productora, la parròquia de Santa Maria, que des de 1979 té delegades les funcions arxivístiques, mitjançant conveni, a l'associació Museu Arxiu de Santa Maria que és la institució ... »

Área de contenido y estructura

Alcance y contenido	Documentació de titularitat eclesiàstica produïda pels rectors que ocuparen l'arxiu del Rector de Santa Maria de Mataró, fins al final del XVIII.
----------------------------	---

II-lustració 13: Descripció a nivell de Subfons

Esaged

Fondo

- ▼ Fondo FP - Fons parroquial de Santa Mari...
- ▼ Subfondo ARX.REC - Arxiu del Rector (Bo...
- ▶ Serie A01.1 - Església i culte. Organitz...
- ▶ Serie A01.2 - Església i culte. Hisenda (...)
- ▶ Serie A02.1 - Registres parroquials. Ord...
- ▶ Serie A03.1 - Administracions Autònom...
- ▶ Serie A03.2 - Administracions Autònom...
- ▶ Serie B01.1 - Organització. Normativa In...
- ▶ Serie B01.2 - Organització. Fundacions ...
- ▶ Serie B02.1 - Economia. Ingressos (Bor...
- ▶ Serie B02.2 - Economia. Despeses (Bor...
- ▶ Serie C01.1 - Parroquia. Processos (Bo...
- ▶ Serie C02.1 - Cúria. Processos (Borrador)

Importar

- XML
- CSV

Esaged Búsqueda Búsqueda avanzada

Museu-Arxiu de Santa Maria de Mataró

Productor(es)

- Rectoria de Santa Maria de Mataró

Fondo

- ▼ Fondo FP - Fons parroquial de Santa Mari...
- ▼ Subfondo ARX.REC - Arxiu del Rector (Bo...
- ▼ Serie A01.2 - Església i culte. Hisenda (B...
- ▼ Subserie 01 - Patrimoni (Borrador)
- Unidad documental simple 01 - Confessi...
- Unidad documental simple 02 - Precan...
- Unidad documental simple 03 - Precan...
- Unidad documental simple 04 - C3pia d...
- Unidad documental simple 05 - Escriptu...

Importar

- XML
- CSV

Exportar

Unidad documental simple 01 - Confessi3 a favor del Rector Arnau aplana (Borrador)

Área de identidad

Código de referencia	MASMM FP-ARX.REC-A01.2-01-01
Título	Confessi3 a favor del Rector Arnau aplana
Fecha(s)	• 1416/10/10 (Creación)
Nivel de descripción	Unidad documental simple
Volumen y soporte	1 pergamí, 58 x 40 cm

Área de contexto

Nombre del productor	Rectoria de Santa Maria de Mataró (1125 - 1814)
Institución archivística	Museu-Arxiu de Santa Maria de Mataró

Área de condiciones de acceso y uso

Idioma del material	• latín
----------------------------	---------

Puntos de acceso

Puntos de acceso por materia	• Compra-venta
Puntos de acceso por autoridad	• aplana, Arnau (Materia) • Oliver, Jaume (Materia)

II-lustració 14 i 15: Mostra dels diversos nivells de descripció i mostra de la descripció d'unitat documental

Després de la descripció de l'Arxiu del Rector a nivell de subfons s'ha introduït la relació de grups de sèries i de les seves sèries vinculades, donat a que en el nivell de subfons es reclama almenys la menció de nivells intermitjos entre subfons i unitats documentals.

Aquests dos nivells intermitjos no s'ha trobat convenient descriure'ls, però sí que calia fer-ne menció per tal de que el quadre de classificació del subfons quedés complet i visible a l'eina de descripció.

Posteriorment, les unitats documentals compostes i simples que conformen el total de la documentació de l'Arxiu del Rector es descriuen i es vinculen a la seva sèrie per tal de donar una informació molt més complerta a l'usuari.

Els documents que conformen l'arxiu del rector els estic descrivint un per un, a nivell d'unitat documental composta o unitat documental simple, omplint aquells camps que són estrictament necessaris segons la NODAC.

Aquests camps obligatoris són els que es demanen a l'Àrea de Identificació: codi de referència, nivell de descripció, títol, data(es) i volum i suport. A continuació considero oportú donar unes nocions de quina informació estic donant a nivell d'unitat documental simple o composta, degut a que en el fons és la documentació més important a l'hora d'ajudar a l'usuari a cercar allò que busca.

1.Codi de referència: aquest camp és un camp numèric que penjarà directament del codi de referència que ha pres el subfons. El programa de descripció ja vincula directament el codi de referència jeràrquicament superior amb el codi de referència que es dona a cada unitat documental. He cregut convenient donar un espai de quatre xifres i anar donant una numeració correlativa als documents segons el seu ordre d'aparició, és a dir, segons estan ordenats al lligall i segons el seu ordre d'aparició a la descripció del promptuari.

2.Nivell de descripció: El nivell de descripció en aquest cas sempre serà o unitat documental composta o unitat documental simple. Unitat documental composta serà en el cas de carpeta o expedient, en el cas en que trobem més d'una tipologia documental diferent. El cas d'unitat documental simple serà en el cas de trobar un únic document, com pot ser un testament, per exemple, que és una única tipologia documental

3.Títol: El camp del títol és variable depenent de la pròpia documentació o de la informació que s'ha facilitat a l'instrument de descripció - promptuari. Sovint el títol és l'original que apareix donat a la descripció del promptuari (en aquells casos en que la descripció és més extensa), altres vegades és el que ve donat directament al document que estem descrivint, i altres vegades és un títol atribuït per mi. En el cas de títol atribuït no poso cometes, en el cas de títol original ho sabrem perquè estarà entre cometes

4.Dates: Les dates són les que apareixen al document. En el cas de unitat documental simple, única, en el cas d'unitat documental composta ja varia. Ens podem trobar un període

ampli de temps, com pot ser la resolució d'un plet, que podia durar anys. En aquest cas es busca la data més antiga que serà la de creació i la data més recent, que serà la data final.

5.Volum i suport: en aquest camp cal introduir la informació relativa al suport (paper o pergamí en aquest cas) i al volum. El volum és molt variable, degut a que trobem llibres, plecs cosits, llibretes, carpetes, on el gruix pot ser bastant ampli en el cas de segons quines unitats documentals compostes. En el cas dels pergamins he considerat oportú adjuntar les mides en centímetres del document.

The screenshot shows the 'Esaged' interface. On the left, there is a sidebar with a tree view of folders: 'Fondo FP - Fons parroquial de Santa Mari...', 'Subfondo ARX.REC - Arxiu del Rector (Bo...', 'Serie C01.1 - Parroquia. Processos (Borra...', and 'Subserie 02 - Interns (Borrador)'. Under 'Subserie 02 - Interns', there are several 'Unidad documental compuesta' items, with 'Unidad documental compuesta 04 - "Els...' selected. Below the sidebar are 'Importar' and 'Exportar' sections.

The main content area is divided into several sections:

- Àrea de identidad:**
 - Código de referencia:** MASMM FP-ARX.REC-C01.1-02-04
 - Título:** "Els zeladors i anivers de la parroquial església de la ciutat de Mataró contra el rector Damià Sumalla"
 - Fecha(s):** 1783/01/11 (Creación)
 - Nivel de descripción:** Unidad documental compuesta
 - Volumen y soporte:** 1 carpeta
- Àrea de contexto:**
 - Nombre del productor:** Rectoria de Santa Maria de Mataró (1125 - 1814)
 - Institución archivística:** Museu-Arxiu de Santa Maria de Mataró
- Àrea de condiciones de acceso y uso:**
 - Idioma del material:** catalán
- Puntos de acceso:**
 - Puntos de acceso por materia:**
 - Arxivers
 - Zeladors
 - Fundacions i beneficis
 - Puntos de acceso por autoridad:**
 - Sumalla, Damià (Materia)

II-lustració 16: Mostra de descripció a nivell d'unitat documental

Tot i que omplint d'informació aquests sis camps obligatoris en tindriem prou per al nivell d'unitat documental composta i pel nivell d'unitat documental simple, he trobat oportú donar una mica més d'informació i omplir també el camp recomanable de llengües i escriptures dels documents, de l'Àrea de condicions d'accés i ús, doncs en alguns casos la llengua no és el català, sinó que també trobem documentació escrita en castellà i en el cas de documentació oficial de l'església la podem trobar molts casos el llatí. En el cas de documents amb alguna particularitat física com tintes ferroses o falta de suport també donaré a conèixer aquesta informació incloent la informació en el camp de característiques físiques i requeriments tècnics, apartat també de l'àrea de condicions d'accés i ús.

Una de les eines més útils d'aquest programa és el camp específic *Punts d'Accés*, apartat que serveix per indexar la documentació segons Autoritats, Matèries o Localitzacions. Un cop es creen punts d'accés el programa permet navegar segons onomàstics o matèries o

indrets, fet que encara facilita més la cerca de l'usuari. En aquests punts d'accés, introduiré la informació que donarà a conèixer les matèries i tipologies sobre les quals tracta la documentació descrita, a més de la informació que ja haurem trobar prèviament en la identificació de la sèrie sota la qual estarà vinculada el document. Sovint moltes d'aquestes unitats documentals són compostes, és a dir, que cerquem més d'un document que forma part d'un procés, per tant penso que contra més informació es faciliti millor per tal d'identificar la documentació.

The image contains two side-by-side screenshots of a web application interface. Both screenshots have a search bar at the top with the text 'Alfabético' and a dropdown menu.

The left screenshot is titled 'Navegar por Materias'. It features a table with two columns: 'Materias' and 'Resultados'. The table lists various subjects and their corresponding result counts.

Materias	Resultados
Admesos	3
Alous	8
Àpoques	2
Anòvers	4
Beneficiats	1
Capbreus	3
Capitol de Vilabertran	1
Censals	5
Certificats	2
Circulars	1

Below the table, it says 'Resultados 1 a 10 de 32' and has navigation buttons: '« Previous', '1', '2', '3', '4', 'Next »'.

The right screenshot is titled 'Navegar por Registro de autoridad'. It features a table with two columns: 'Nombre' and 'Actualizado'. The table lists various authorities and their update dates.

Nombre	Actualizado
Oliveras de Plana, Mariano	30 de agosto de 2013 04:34
Aranza, Blas de	30 de agosto de 2013 04:28
Torras, Antoni	30 de agosto de 2013 04:27
Cortadellas, Josep	30 de agosto de 2013 04:26
Confraria del Santíssim Sagrament	30 de agosto de 2013 04:05
Colomer, Jaume	30 de agosto de 2013 03:34
Aguado y Requejo, Felipe de (Bisbe de Barcelona)	30 de agosto de 2013 03:11
Pi, Joan Baptista	30 de agosto de 2013 02:42
Pi, Joan Baptista	30 de agosto de 2013 02:42
Senromà, Carles	30 de agosto de 2013 02:37

Below the table, it says 'Resultados 1 a 10 de 96' and has navigation buttons: '« Previous', '1', '2', '3', '4', '5', '6', '7', '8', '9', '10', 'Next »'.

II-lustració 17 i 18: Mostra del navegador per matèries i per registre d'autoritat

També introduiré les autoritats, és a dir, els noms d'aquelles persones que s'han vist vinculades en el desenvolupament del document que s'està descrivint, com per exemple el nom del rector que produeix o rep la documentació així com el nom destinatari o remitent de la mateixa documentació. Així, si per exemple vols cercar la documentació produïda o vinculada a un personatge determinat, com per exemple en el nostre cas podria ser la referida, per exemple, al rector Damià Sumalla, pots cercar directament tot allò que estigui vinculat a ell fent servir l'eina *Navegar per Registre d'Autoritat* i introduint el nom del rector en el camp de cerca. Gràcies a aquesta introducció de les matèries i autoritats que, l'usuari o l'investigador podrà fer cerques i el programa li facilitarà aquelles descripcions que hagin estat indexades sota la matèria/ autoritat requerida.

2.7 Arxivament en nous contenidors

Des del principi d'assolir aquesta feina com a objecte del meu treball de màster, també se'm va demanar si a mesura que anava fent les descripcions hi hauria la possibilitat de canviar els repositoris antics per repositoris nous, doncs certament, les capses on es troba la documentació s'han quedat envellides i no són de molt bona qualitat. També es va valorar d'utilitzar uns separadors de paper neutre, per tal de millorar encara més la conservació d'aquesta secció tan preuada del Museu Arxiu. Tot aquest material ha estat facilitat per l'arxiu, que tot i no tenir gaire recursos econòmics per tal de millorar certs aspectes de les seves instal·lacions, han cregut convenient que ja que la documentació rebia tractament arxivístic calia millorar el seu repositori també.

3 Conclusions

Tota l'experiència que he viscut durant aquests mesos, investigant i treballant per tal de dur a terme aquest projecte, m'ha anat aportant cada cop més satisfacció a mida que la feina anava quedant enllestida. Un cop arribat aquest punt, puc dir que aquesta tasca de recerca m'ha fet aprendre moltíssim.

Vull començar aquestes línies fent referència al Museu Arxiu i als seus membres, destacant la importància que té com a la institució que és: la que avui dia s'encarrega de conservar gran part del patrimoni històric i cultural de Mataró.

Segons la opinió que a mi se m'ha anat formant arrel de treballar i passar temps a la institució, he vist molt clar, que es podrien dur a terme certes millores, que des del meu punt de vista, es centrarien en obtenir i desenvolupar unes eines de suport i ajuda que es podrien centrar en crear o implantar algun sistema per tal de fomentar la investigació i recerca a l'arxiu i de la mateixa manera, promocionar la institució.

Com ja he comentat en algun dels apartats d'aquest document, els membres de la institució no reben cap remuneració econòmica per la feina que fan, doncs el Museu Arxiu és tracta d'una organització sense ànim de lucre que es dedica a mantenir, conservar i difondre el patrimoni històric i cultural de la ciutat de Mataró. Tot i rebre un parell de subvencions, val a dir que aquestes sovint no són suficients per a poder dur a terme canvis importants que beneficiarien la situació de la institució dins del panorama històric i cultural que tenim avui dia. Caldria aplicar tractaments arxivístics sobre alguns dels més importants grups documentals que es custodien per tal de poder difondre la informació i així donar a conèixer també la institució, però clar, per a això sovint calen diners.

Per sort, avui dia, disposem d'algunes eines que poden fer possible que els arxius petits que no compten amb els suficients recursos econòmics per a poder promocionar-se com cal, puguin finalment fer-ho i donar-se a conèixer. Una d'aquestes eines, per exemple, és el programari lliure ICA-AtoM. Aquest programa en qüestió, és molt útil per a aquells arxius que disposen de documentació històrica, com és el cas del Museu Arxiu de Santa Maria, però que no disposen de programari ni del suport necessari per a poder divulgar la importància dels seus fons.

El Museu Arxiu disposa d'un fons històric molt important, bastant desconegut per a molts a dia d'avui. Entre els seus prestatges es troben petites joies que encara no han sigut tractades arxivísticament a l'actualitat. Aquí és a on comença la meva tasca amb el Museu Arxiu, amb el tractament del subfons de l'Arxiu del Rector.

Em sento doncs, bastant privilegiada d'haver pogut tractar amb la documentació de l'Arxiu del Rector i amb el promptuari, el seu instrument de descripció. Com a estudiant i futura professional en l'àmbit de l'arxivística, tinc la certesa que he gaudit d'una oportunitat única: tenir accés a aquest grup documental de marcada rellevància històrica i poder desenvolupar una descripció arxivística adequada als nous temps, fent servir el programari ICA-AtoM. Per a mi ha estat molt beneficiós desenvolupar la descripció amb l'ICA-AtoM, doncs és un programa que a més a més de ser bastant fàcil alhora de funcionar, és molt accessible per a tot aquell que estigui interessat en fer descripció o en consultar la informació que s'hi diposita.

Sobretot és gràcies a aquesta última dada per la que li trobo un sentit especial a la tasca que he desenvolupat, que la meva feina pugui ser consultada via web per tot aquell que ho precisi i estigui interessat. Que el resultat del meu projecte de fi de màster, pugui ser útil per algú, ja val la pena, però sobretot valdrà més la pena si gràcies a aquesta feina he pogut ajudar i col·laborar amb l'objectiu de difondre les funcions i els fons del Museu Arxiu, i de pas la història de la meva localitat d'origen, o si més no, part d'ella, ja em dono per satisfeta.

Opino doncs, que seria molt viable que aquest inici en tasques de descripció amb ICA-AtoM desenvolupades al Museu Arxiu poguessin seguir endavant. La meva feina amb l'Arxiu del Rector, poder ha estat una prova pilot, però si realment resulta útil, penso que seria una eina molt encertada per implantar-la com a eina de descripció per al Museu Arxiu. Si finalment s'implantés l'ICA-AtoM, es podrien descriure i consultar online importants grups documentals com per exemple el fons de la Família Milans del Bosch, el fons de Can Marfà o els Registres Sagramentals de Santa Maria, a més de l'Arxiu del Rector, tots ells conservats al Museu Arxiu.

A dia d'avui, encara estic treballant en introduir les dades de les descripcions de l'Arxiu del Rector a l'ICA-AtoM. Actualment hi han introduïdes al programa totes les descripcions de les unitats documentals des de el lligall u fins al lligall vint-i-dos. El meu objectiu però, és finalitzar amb les descripcions dels trenta-set lligalls que conformen al totalitat del subfons, tot i haver entregat el projecte.

El meu ideal seria que la tasca que jo he iniciat amb la descripció de l'Arxiu del Rector, pogués continuar-se. Opino sincerament que és una oportunitat per a poder difondre part dels fons documentals del Museu Arxiu i donar a conèixer les seves joies

Finalment, penso que a la llarga, seria molt útil i viable poder implantar el sistema de descripció ICA-AtoM en aquells arxius amb pocs recursos econòmics, doncs seria la manera més encertada de divulgar la informació i fer-la arribar a l'usuari de forma fàcil.

Mataró, 3 de Setembre de 2013

4 Glossari²⁵

- CLASSIFICACIÓ: És una fase del tractament del fons d'arxiu. Tasca intel·lectual que consisteix en l'establiment de les categories i classes en les quals es pot agrupar sota una mateixa funció o activitat els documents, de forma lògica i jeràrquica.
- DESCRIPCIÓ MULTINIVELL: Fase del tractament arxivístic destinada a l'elaboració dels instruments de consulta per a facilitar el coneixements i consulta dels fons documentals i col·leccions dels arxius. Amb la descripció multinivell es pot descriure des d'un fons a una unitat documental simple.
- FONTS: Conjunt de sèries generades per cada un dels subjectes productors que conformen l'estructura d'un organisme en l'exercici de les seves competències.
- GRUP DE SÈRIES: Conjunt de documents format per l'agrupació de dues o més sèries. El grup de sèries es troba situat entre el fons, o bé el subfons, i la sèrie, i les sèries que en formen part han de ser nítidament identificades i individualitzades les unes en relació de les altres. El grup de sèries pot contenir, al seu torn, altres grups de sèries subordinats.
- ICA-AtoM: Acrònim de International Council on Archive – Acces To Memory. Neix com a projecte del Consell Internacional d'Arxius per tal de proporcionar un software de llicència lliure que permeti a les institucions difondre els seus fons d'arxiu en web. Aquest programa està basat en les regles internacionals de descripció arxivística, la ISAD(G), la ISAAR (CPF), la ISDIAH i la ISDF.
- ISAD(G): Conjunt de regles generals de descripció arxivística que tenen com a objectiu garantir la formulació de descripcions compatibles, apropiades i que s'expliquin per elles mateixes, el de facilitar la recuperació i l'intercanvi d'informació sobre documentació, alhora que permetre compartir dades d'autoritats i possibilitar la integració de les descripcions e diferents arxius en un sistema d'informació unificat. A més a més, en la seva condició de regles generals, aquestes estan pensades per ser aplicades àmpliament a totes les descripcions de documents dels arxius, independentment de la naturalesa o volum de la unitat de descripció
- NIVELL DE DESCRIPCIÓ: Lloc que ocupa la unitat de descripció en la jerarquia del fons.
- NODAC: És la Norma de Descripció Arxivística de Catalunya. Instrument creat per desenvolupar la Norma ISAD(G), per fer-la compatible amb altres normes específiques i per adequar-la a la realitat dels arxius de Catalunya. La NODAC esdevé, doncs, l'eina que els arxius catalans han d'utilitzar per a l'elaboració de les descripcions arxivístiques

²⁵ Informació extreta del MCU, Diccionario de terminología archivística i de la NODAC

- **ORDENACIÓ:** Operació arxivística realitzada dins del procés d'organització que consisteix en establir seqüències naturals, cronològiques i/o alfabètiques, dins de les categories i grups definits en la classificació. Es troba dins de la fase de tractament arxivístic.
- **PRINCIPI DE PROVINENÇA:** Principi fonamental d'arxivística. Significa que els documents generats per una persona física o jurídica han de ser representats com un conjunt diferent dels documents que provenen de qualsevol altra persona física o jurídica.
- **PRINCIPI DE RESPECTE A L'ORDRE ORIGINAL:** Deriva del principi de provenença. El principi de respecte a l'ordre original estableix que no s'ha d'alterar la organització donada a la documentació per la institució o l'organisme productor, per tal de preservar les relacions que existeixen entre els documents i el valor de testimoni que els confereix aquest ordre.
- **PRODUCTOR:** Persona física o jurídica, pública o privada que en l'exercici de les seves competències genera un fons o un conjunt de fons.
- **PROMPTUARI:** Compendi de normes referents a una ciència. En el cas de l'Arxiu del Rector, és un instrument de descripció que recull tota la informació més rellevant sobre els documents que el formen.
- **SÈRIE:** Conjunt d'unitats documentals homogènies organitzades d'acord amb un sistema de classificació o conservades com a un unitat pel fet de ser el resultat d'un mateix procés de formació o de classificació, o de la mateixa activitat, perquè tenen una mateixa tipologia: o per qualsevol altra relació derivada de a seva producció, recepció o ús.
- **SUBFONS:** Part d'un fons que té una entitat diferenciada de la resta i es pot correspondre amb unitats administratives subordinades que tenen un cert grau d'autonomia o amb ens incorporats per relacions successòries. El subfons té un productor propi i altres característiques específiques d'un fons i pot tenir una estructura orgànica similar a la del fons originari al qual pertany, inclòs la possibilitat de tenir subfons subordinats.
- **UNITAT DOCUMENTAL COMPOSTA:** Unitat organitzada de documents aplegats pel propi productor per al seu ús corrent, o bé aplegats durant el procés d'organització arxivística, perquè fan referència a un mateix tema, activitat o procediment. Una unitat documental composta és normalment la unitat bàsica d'una sèrie.
- **UNITAT DOCUMENTAL SIMPLE:** Unitat arxivística més petita i indivisible intel·lectualment, formada per un únic document. Pot materialitzar-se en un sol foli o diversos, però en cap cas no la podem subdividir perquè, en fer-ho, fragmentaríem la informació que ens ha de comunicar.

4.1 Glossari Arxiu del Rector²⁶

- ALOU: Propietat territorial lliure i exempta de tota càrrega i dret senyorial. Domini ple, absolut i lliure, franc de serveis i de tota prestació real o personal, sobre béns immobles, que diferia, així, del que hom tenia en feu o en emfiteusi.

- ÀPOCA: Document públic o privat en què el creditor declara haver rebut del deutor la quantitat deguda.

- BENEFICI ECLESIASTIC/ FUNDACIÓ: Un benefici eclesiàstic és un ens jurídic erigit per l'autoritat eclesiàstica a títol vitalici i que comportava un ofici espiritual i que proporcionava a qui l'exercia, durant l'Edat Mitjana i l'Antic Règim, el dret a gaudir d'una renda (provinent de béns immobles, de delmes, censals, drets per l'administració de sagraments, etc.) i altres privilegis de caràcter judicial, fiscal o militar. A partir del concili de Trento, era impossible arribar a ser capellà, o accedir a qualsevol altre orde religiós, sense haver pres possessió abans d'un benefici que garantís la subsistència de l'aspirant. Els que eren fundats i dotats per un particular o una corporació, laica o eclesiàstica, són els beneficis de patronat. Quan només poden presentar-se a un benefici els fills d'una parròquia, regió o país, hom parla de beneficis patrimonialitzats. Són beneficis dobles quan, a més d'implicar la celebració d'actes de culte, hi afegixen la cura d'ànimes, amb dignitats catedralícies com la de mestrescola (cabiscol o caput scholae)

- BUTLLA: Lletra pontifícia expedida per la cúria romana, relativa a matèria de fe o d'interès general, a concessió de gràcies i de privilegis, etc.// Missiva, lletra, document, proveïts d'aquest segell.

- CAPBREU: Document o volum que conté les declaracions de béns fetes pels vassalls d'un senyor, i les càrregues que comporten, davant d'un notari designat pel senyor a fi d'enregistrar-les.// Volum on els notaris o altres persones copiaven documents, sencers o d'una manera resumida.

- CENSAL: Obligació redimible de pagar una pensió anual o cens a una persona i als seus successors en virtut d'un capital rebut per qui la contrau. Forma de préstec o crèdit encobert en una ficció legal, segons la qual se cedia un capital, per temps indefinit, a canvi del dret de percebre'n una renda anual, mentre es mantingués aquesta cessió.

- CENSOS: Imposició, exacció o prestació periòdica, tant en diners com en espècie, tant en l'ordre tributari o fiscal com en el contractual.// Prestació periòdica dinerària anual de caràcter perpetu o temporal que es vincula a la propietat d'una finca.// Pensió anual que cal

²⁶ Informació extreta del Diccionari de la llengua catalana de l'Institut d'Estudis Catalans.

pagar, en data fixa, quan s'ha contret un censal, redimible o no. // Cens amb domini Cens que correspon al senyor directe del predi establert en emfiteusi, amb els drets de fadiga i de lluïisme.

- **CONSUETA:** Inicialment llibres on consten les cerimònies i consuetuds litúrgiques d'una església o monestir. Llibre nascut de la necessitat de celebrar uniformement i correcta el ritus i les cerimònies sagrades. Acostumen a ordenar-se cronològicament seguint l'any litúrgic descrivint els usos i deures corresponents. A partir del segle XVIII el gènere de la consuetud canvia lleugerament, esdevenint com un inventari descriptiu de les pràctiques peculiars de cada parròquia, i sobretot, com un llibre utilitari, on l'aspecte econòmic munta a voltes sobre la part litúrgica

- **DELME:** Impost o cens del deu per cent sobre la collita dels camperols destinat a assegurar el manteniment del clergat i els edificis religiosos.

- **DISTRIBUCIONS/ ESTIPENDI:** Almoïna que rep el sacerdot per aplicar una missa a una intenció determinada. Paga o remuneració que es dona a una persona pel seu treball.

- **MARMESSOR:** Persona encarregada de fer complir i executar la darrera voluntat d'una persona que ha deixat testament. El marmessor pot ser designat pel testamentari (marmessor testamentari) o per una resolució judicial (marmessor datiu), i té la potestat de custodiar els béns que ha deixat la persona que ha mort (cabal hereditari). El marmessor universal és aquell que té el poder absolut per acomplir totes les disposicions del testament i el marmessor particular, és aquell que tot i existir un hereu, és l'encarregat d'executar una o més disposicions del testador. El marmessor no pot defugir les seves obligacions un cop ha acceptat ser marmessor a no ser que sigui per causa de força major.

- **MEMORIALS:** Text destinat a queixes, súpliques o instàncies davant d'una institució governamental o davant d'un superior a qui es redacta.

- **OBRA PIA:** Les obres pies són una sèrie de fundacions generalment dotades amb béns per invertir-los en alguna acció caritativa vinculada amb la família del fundador o en el seu àmbit geogràfic. Aquesta obra pia, assegurava mitjançant la donació dels béns del difunt, la redempció dels seus pecats i la vida eterna lluny del purgatori. Per a dur a terme dites obres pies, es confiaven als seus familiars per a que aquests les duguessin a terme.

- **PABORDIA:** És una administració depenent d'una catedral o d'un monestir que s'encarregava d'administrar un grup de béns i propietats. Cada paborde cobrava les rendes dels béns que li eren assignats i tenia l'obligació de mantenir els canonges durant el mes que li corresponia.

5 Bibliografia i fonts

ARAÑA CRUZ, Jonathan i HERRERA TEJADA, Clara. *ICA-AtoM, una buena herramienta para la difusión de los archivos en la web*. Ateneo de Madrid. Archivo, 2011. 11p 11 p., PDF. (Estudios y artículos). <http://www.ateneodemadrid.com>

Arxiu del Rector, MASMM

BERNAL, Àngels i DURAN, Anna. La identificació dels fons de l'Administració a l'Arxiu Nacional de Catalunya. *Lligall. Revista Catalana d'Arxivística*. Núm. 18, (2001). 54 p. (pdf)

BIARGE GALLARDO, Blanca. *ICA-Atom. Manual para archiveros*. Vidimus, arxius i gestió documental. 2012. 46 p. www.vidimus.cat

CONSEJO INTERNACIONAL DE ARCHIVOS, *ISAD(G) Norma Internacional General de Descripción Archivística. Adaptada por el Comité de Normas de Descripción Archivística. Estocolmo – Suecia, 19-22 de Septiembre 1999*". Consejo Internacional de Archivos. Madrid 2000. 122 p.

FERRER I CLARIANA, Lluís. *Santa Maria de Mataró. La parròquia, el temple (I.) Dels orígens a l'últim terç del segle XVII*. Mataró: Museu i Arxiu Històric Arxiprestal i Obra de Sant Francesc – IV, 1961. 171 p.

FERRER I CLARIANA, Lluís. *Santa Maria de Mataró. La parròquia, el temple (II) Del 1675 al 1928*. Mataró: Museu i Arxiu Històric Arxiprestal i Obra de Sant Francesc – V, 1971. 384

GIMENEZ BLASCO, Joan. *Mataró en la Catalunya del segle XVII (II). La gestió del quotidià. Accèssit Premi Iluro 2004*. Mataró: Caixa d'Estalvis Laietana, 2005. P. 311 - 422

GUANYABENS, Nicolau. El Museu Arxiu de Santa Maria. 50 anys d'una institució mataronina. *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*. Núm. 57. Mataró, 1997. p. 2 – 13

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. DIEC2. *Diccionari de la llengua catalana*. Segona Edició. <http://dlc.iec.cat/>

MCU, *Diccionario de terminología archivística*. <http://www.mcu.es/archivos>

MASMM, Recursos: Guia de l'Arxiu de Santa Maria de Mataró. *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*. Núm. 15. Mataró, 1982. p. 43 – 48

MATAS, Josep, La identificació d'un fons. Tot escoltant Marco Polo i Khublai Khan darrera una cortina estant. *Lligall. Revista Catalana d'Arxivística*. Núm. 15 (1999) 35 p. (pdf)

PACHECO SAMPEDRO, Rogelio. Tipología de la documentación de los archivos parroquiales, *SIGNO. Revista de Historia de la Cultura Escrita*. Universidad de Alcalá de Henares. Núm.2. (1995) p. 99 – 112 (pdf)

PEDRALS i COSTA, Xavier. Una proposta de classificació dels arxius eclesiàstics locals, segons un esquema orgànic i funcional: estudi de l'arxiu eclesiàstic de Bagà. *Lligall. Revista Catalana d'Arxivística*, núm. 4 (1991) 14 p. (pdf)

QUÍLEZ MATA, Júlio Luís. L'aplicació de la norma ISAD(G) als fons parroquials de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona. *Lligall. Revista Catalana d'Arxivística*, núm. 15 (1999). p. 259 – 287 (pdf)

SALICRÚ I LLUCH, Roser. El Directori del Parrocho de Damià Sumalla. Esbós d'una estructura i organització parroquial al darrer terç del segle XVIII: Santa Maria de Mataró. *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*. Mataró, núm. 30. (1998) p. 10 - 36 (pdf)

SANMARTÍ, Pau. *Promptuari substancial de tot lo que contenen los 37 Plechs y Llibres, que hi ha en lo present Arxiu, que s'ha estimat conduent notarse per la més prompta instrucció dels reverents Rectors que seran de esta Rectoria: Y encara que se han notat papers, que al prompte apar ser inútils, y altres de poca consideració; però com en lo successiu poden suscitarse matèries de igual, ô semblant naturaleza, ô poden ocorrer casos en que se fassan necessaris, y sia millor notar lo que aparega superfluo, que omitir lo que puga ser necessari, ha aparegut conforme continuarlos en lo present Llibre*. Mataró: Arxiu del Rector. Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró (MASMM), 1813 – 1814. 272 pàg.

SERRANO MÉNDEZ, Alexis. Dues eines de classificació per a un arxiu parroquial: El quadre d'organització de fons i el de classificació de la documentació de l'arxiu parroquial de Sant Joan de Vilassar de Mar. *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró*, num.() p. 32 – 39 (pdf)

VV.AA, *Manual d'Arxivística i gestió documental*. Barcelona: Associació d'Arxivers de Catalunya, 2009. P. 133 - 213

VV.AA, *Norma de Descripció Arxivística de Catalunya (NODAC) 2007*. Barcelona: Departament de Cultura. Subdirecció General d'Arxius, 2006. 284 p.

VV.AA. *Mataró restaura Santa Maria*. Mataró: Parròquia de Santa Maria de Mataró, 1999. 47p.

Descripció de l'Arxiu del Rector: <http://icaatom.esaged.com/index.php/arxiu-del-rector-2;isad>

